

Røyken
forteller

*Historielagets hederstegn
til Arne Myrvang*

INNHold

Lederen har ordet	3
Hva har hendt, og hva hender?	4
Trollfurua på Svartvannsåsen	5
Snekkeryrket	6
Historien om hjemstedet vårt, skrevet av mamma Annie i 1998	11
Isstabel Nærsnes	20
Om Bygdemagasinet	24
Isskjæring på Ramtondammen	25
En isdam på Nærsnes fyller 150 år	26
Lensmann Nielsens pipebord	29
Løken – fra husmannsplass til barnehage	33
Bygdeoriginalen salmaker Georg Knudsen	40
Ny møteplass i førjulstid	44
Museumskomiteén i arbeid på Hernestangen	45
Gardarike	46
Opplevelser i kø i Østerled	48
Årsberetning røyken historielag 2016	54
Røyken Historielag Budsjett 2017	63
Et skolebilde	64

Bygdemagsinets redaksjon:

Arne Myrvang, tlf. 31 28 13 85
Rolf Karlsen, tlf. 41 42 50 72
Kjell Jørgensen, tlf. 31 28 33 45
Bjørn Fossnes, tlf. 92 25 85 12

Lederen har ordet

Ny leder – og ny profil

Med stor respekt for ledere av Røyken Historielag gjennom 50 år har jeg overtatt vervet etter Kåre Selvik, som fortjenstfullt ble takket av på årsmøtet 9. mars. Heldigvis mister ikke laget Kåre; han fortsetter både i valgkomiteen og i årbokkomiteen.

Som en forsinket markering etter fjorårsjubileet innarbeider vi nå i 2017 den nye grafiske profilen vår. En justert logo, bevisst valg av fargebruk og ny slogan; *Røyken forteller*, samt en fast type skrift som skal gå igjen i trykt materiell og på våre nye nettsider, vil medvirke til at Røyken Historielag presenterer seg utad på en gjenkjennelig og enhetlig måte. Slik også i denne utgaven av Bygdemagasinet.

I arbeidet med våre nye nettsider, som nå er ferdig i en enda «nyere ny» versjon, og grafisk profil har lagets nestleder, Bjørn Auke, gjort en stor innsats som fortjener applaus.

Virksomheten i Røyken Historierlag utføres av flere utvalg, i tillegg til styret. På hver sine felt sørger utvalgene for at viktig arbeid utføres. Her har mange personer år etter år tatt ansvar. Vi står derfor snart overfor et generasjonsskifte nå. Vi må synliggjøre og formidle at det også er plass til yngre mennesker i våre rekker. Vi må være åpne for at yngre mennesker kanskje ønsker å gjøre andre ting – eller utføre kjente ting på nye måter.

Røyken Historielag er ikke bare en «klubb for eldre personer», men en organisasjon som må tenke rekruttering og framtid – dersom vi fortsatt skal være i stand til å formidle bygdas lokalhistorie til neste generasjoner. Alle tillitsvalgte har et ansvar for å reklamere for det vi holder på med.

For å vedlikeholde – og videreutvikle organisasjonen Røyken Historielag innfører vi nå et ledermøte med styret, varaene og alle lederne i komiteene. Å komme sammen for å diskutere oppgaver, prioriteringer og hvordan vi best mulig kan samarbeide for å føre laget videre, har jeg stor tro på.

Blant annet på grunn av rekruttering og framtid har Historielaget nedsatt et strategiutvalg for å diskutere hvordan vi kan modernisere og forynge oss, gjøre oss mer attraktive både for nye medlemmer og for personer som kanskje er nysgjerrige på om de kan gjøre nytte for seg på en eller annen måte for Historielaget. Det er bare å ta kontakt...

PER OLAV BERG

Hva har hendt, og hva hender?

Dette har hendt:

November	Nye nettsider
1. desember	Julemøte
5. mars	Vinterleik på Gleinåsen
9. mars	Årsmøte

Hva hender i lagets regi?

Alle søndager i skoleferien	Muséet på Hernestangen er åpent kl 12:00 – 16:00
21. august	Tur til Gardarike, se omtale og program inne i bladet
17. november	Oldtidsmarsjen

Røyken Historielag 2017 – 2018

Kornmagasinet, Grettekroken 1, 3440 Røyken
post@historielaget.no

Hjemmeside: <http://historielaget.no>

Styret, inkl. BM redaksjon:

Verv	Navn	Adresse	Tlf p / a	Mobil
Leder	Per Olav Berg	Gaupev. 7, 3470 Slemmestad po@pob.no	31282393	90858532
Nestleder	Bjørn Auke	Dalbøv. 1 3472 Bødalen bjorau@gmail.com	31280387	90505225
Kasserer	Arnulv Solberg	Furubergløkka 20 3477 Båstø arnulvs@online.no		41698189
Sekretær	Bernt Otto Hauglin	Fossumv.2 3440 Røyken mail@mbnorway.no	31286127 31284111	91366280
Styrem.	Arne Edvard Torvbråten	arne.torvbraten@defa.com		
Varam.	Ellen Tyberg Ring	Heimannsåsen 4, 3470 Slemmestad ellent@ gmail.com		45450056
Varam.	Ragnhild Hovind	Klemmetsrudv. 22, 3440 Røyken raghovinda@hotmail.com	31290058	99267587
Varam.	Morten Fleischer	Vardev. 14, 3470 Slemmestad morten.fleischer@online.no	31281645	91681774
Red. BM	Arne Myrvang	Snarv. 6, 3478 Nærsnes arne.myrvang@altiboxmail.no	31281385	91865145

Trollfurua på Svartvannsåsen

Den har hatt karrig næringsgrunnlag denne trolske furua på toppen av Svartvannsåsen sør-øst i Kjekstadmarka. I en smal sprekke i grannittfjellet ytterst på stupet mot syd slo det lille furufrøet rot for noe over 100 år siden. Men da hadde allerede et annet furufrø slått rot i den samme fjellsprekken bare en meter eller så unna. Denne skulle bli storebror i naboskapet. Den bredde ut sine greiner slik at nykomlingen måtte vike til side. Tunge snøvintre bidro nok også til å forme nykomlingens topp slik at den til slutt minnet om hodet på et troll.

Fotografiet ovenfor er tatt på 1970-tallet. Da hadde trollfurua allerede mistet livsgnisten for godt etter å ha skrantet en del år. Et par tiår senere hadde den falt ut for den stupbratte fjellveggen mot Svartvann, langt, langt der nede. Men etter noe tid vil furua, der den nå ligger, bli til mold. Det vil igjen gi livsgrunnlag for nye furuer.

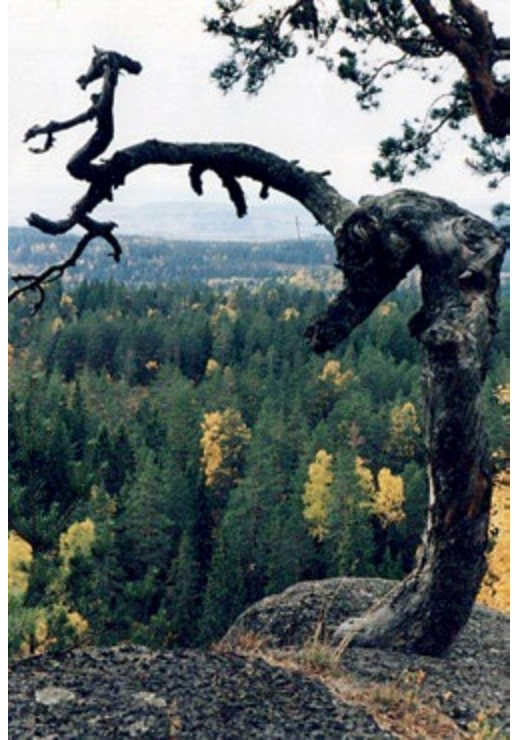
Svartvannsåsen med sine 333 meter over havet er Røykens tredje høyeste fjelltopp. Utsikten fra toppen mot er fantastisk. I Kjekstadmarka i Røyken er det bare Haukeliåsen noe lenger vest med sine 342 moh. som er høyere. Men det vi kaller Kjekstadmarka omfatter også arealer i kommunene Lier og Asker. Brennåsen, som i luftlinje ligger ca. 1,5 km. nord for Svartvannsåsen, er det aller høyeste punktet i Kjekstadmarka med sine 361 moh. Men denne åsen befinner seg i Asker kommune.

Kjekstadmarka utgjør i dag den sydligste del av det som kalles Oslo vestmark.

Ole Sønju

Kilder:

Asker skiklubb og IL R.O.S. turkart Kjekstadmarka 1980

Snekkeryrket

En flink snekker hadde en sterk posisjon i det gamle bygdesamfunnet. Så å si alt av innbo og redskap ble lagd i bygda. Det har vært utført mye fint snekkerarbeid i Røyken gjennom tidene. Det var solide, varige og vakre ting som ble brukt og gikk i arv slektsledd etter slektsledd. Dette er i rak motsetning til vår tids innstilling der folk ofte skifter ut møblement fordi de ikke liker det, eller fordi naboen har fått noe som er finere.

Arbeidsutstyret til snekkeren var sag, grindsag, høvler av ulike slag, langhøvel, oksehøvel, der det kunne være to om å høvle, ploghøvel for å høvle bord med not og fjær til gulv, himling og innvendig kledning, ymse slag fashøvler til lister av ulike slag og sprosshøvel til å høvle srossene i glassvinduer. Srossene var treverket mellom de små glassrutene.

Snekkeren måtte ha høvelbenk, hoggjern, borvinne, navarer og jern av ulike slag. Og ikke å glemme tollekniven. Verksted og ambod var primitivt sammenliknet med dagens moderne snekkerverksteder. Til mer imponerende blir alle de vakre og solide tingene de lagde.

Mest arbeid la de vel på skapa, framskap, hengeskap og hjørneskap. Så var det bord, benker, senger, tallerkenhyller og alt det som skulle til i et hus. Det ble aldri brukt skruer eller spiker, bare treplugger som de limte inn så det gikk i ett med veden. Lim lagde de selv av bein av spekalv som ble kokt ut. Hornlim ble også mye brukt. Dette var lim som ble flytende etter oppvarming i vannbad i limpotta.

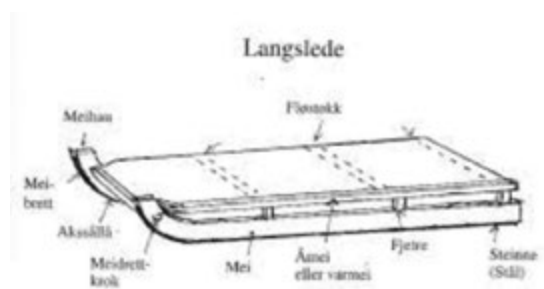
Interessant er det å se hvordan de gamle bygdesnekkerne var mottakelige for impulser utenfra. En ser det i stoltypene der ulike stilarter slår igjennom og i at de tar til å lage ting som skatoll og kommoder, og etter at gårdene får sine «finstuer», blir det lagd fine og solide møbler av bjørk, stoff eller skinn trukne sofaer og stoler, og runde eller ovale bord.

Derimot går de store praktfulle kistene av bruk ut på 1800- tallet. Kommoden erstatter dem. Disse gamle store kistene representerer noe av det fineste vi har av snekkerarbeid, smedarbeid og maling. Kista går ikke helt ut av bruk, men nå blir det laget mindre kister. De gamle kistene som enda finnes på mange gårder, er prakting.

Sjøl om de alltid hadde godt tørka og tillagde materialer, var det grove materialer, sagd på oppgangssag, som det var mye arbeid med. De hadde ikke båndsg og freser den gangen. Men mange av tingene de skapte er i dag dyre og til dels populære gjenstander, enten det er et gammelt skap, ei gammel kiste, et gammelt grautspann eller smørform.

Det var så mangt som skulle til av redskap på en gård. Og det meste ble lagd hjemme i samarbeid mellom snekkeren og smeden. De gamle hadde utvikla ei evne til å se emner når de var ute i skog og mark. Ei rak bjørk med en sjølvokst krok nederst var emne til en slede- mei, ei annen bjørk var et godt skåkemne. En gammel mann jeg kjente på Finnskogen hogg furu med diameter på 10-15 cm som han kvistet og barket før han slo dem ned i myra med toppen først. Der kunne de ligge i flere tiår før de ble brukt som dragarmer på tømmerdoninger og annet hesteutstyr. Ved og ligge i myra i årevis ble de nærmest impregneret og hadde en styrke og mykhet de ikke hadde fra før av. Han leverte disse furuemnene etter bestilling, en jobb han hadde arvet etter sin far. Graner som vokste på tørre moer, slanke og kvistfrie, var beste emne til riveskaft, og Hegg var beste emne til tenner i riva. De hadde alltid et lager av slik emner.

Sleder av ulikeslag skulle det til en god del av på en gård. På en slede var det mange navn på de ulike ting i sleden. Navn som i dag stort sett er glemte.

Fra gammelt av var nok alle sleder trestangsleder. Trestang betydde meier av tre. I skrifter fra 1700-tallet ser vi at ferdsmannsleder var oppført med jernstenger. En tremei ble fort utslitt på sommerføre. Tremeier holdt vel en stund på jordene, men kom de bort i stein og sand ble de fort nedslitt, derfor ble de mest brukt om vinteren da de holdt seg lengere. De lagde så en slitemei av ei grann rett bjørk som ble flathogd på den ene siden. For å få til en fin bøyd tupp ble emnet holdt over åpen varme, satt i ei stikke og bøyd til den fikk den rette formen. Så ble slitemeien festet foran og lagt over sledemeien og bundet fast, for så å bli festet med stålband. Til å bore hull i stålbandet hadde de en egen navar som jeg har hørt at noen kalte stålbanding. Dette med å legge ei trestang under en slede var nok noe de fleste kunne gjøre. Mange lagde både sleder, stuttinger og skjæker (drag) selv.

På disse marksledene hadde de gjerne en mei på sidene, ei trestang som ble festet på sidene og bøyd inn til meiekroken foran. Denne meien hindret sleden i å bli sittende fast om de kjørte inn til en stein eller et tre ute i marka. Den gjorde også sleden breiere å lesse på. Disse lave sledene ble ofte benyttet til kjøring av mose, på de stedene de brukte mosen som for.

De gamle levde på mange måter i en trealder. Treet ble benyttet til alt mulig, redskap, kopper og kar og til innbo. De utviklet en teknikk i utnyttningen av treet som sto veldig høyt. De gamle var trehendte. De lagde skjeer av tre og av horn. Skjejernet fantes i alle hjem. De lagde sleiver og boller og hola ut større og mindre trau. Til det brukte de ei teksle, ei lita tverrøks. De lagde ljaarv, river og vassåk og de kunne fuske i faget med litt av hvert, selv om de større tingene måtte overlates til snekkeren.

Til trearbeidet må vi også ta med lagging (langsidene av bordemner ble skråhøvlet og satt samme slik at de dannet en ring. For eksempel til ei melkebøtte), og svarving (dreiling) må for all del ikke glemme. I det gamle bygdesamfunnet var det bruk for en mengde lagga kar, koller, melkebøtter, kinner, grautspann og andre spann, bøtter til og bære vann i og vanne dyra med, saltbaljer og store stamper for oppbevaring av korn, flatbrød og mjøl. Til mjøl ble det benyttet mest bøler, som er store snekra kister. I eldre tid trengte de også store barkekar der de la hudene for barking eller garving.

Svært mange hadde lært seg å lagge, men noen dreiv det mer enn andre. Lagging er en eldgammel kunst. Mellom alt som fantes i Osebergfunnet var og lagga ting. Fra gammelt av ble stavene til karet hogd ut av passende kvistreint emne. Delt med kløvjern for dette bruk og høvla med særskilte høyler eller skavjern. Så ble de skjært ett spor i enden nederst på staven der bunnen skulle settes inn. Så var det og få satt dem sammen. De brukte en passe grov grankvist, som ble skåret flat på den ene siden. Denne kvisten ble kalt giorda. På store stamper kunne denne grankvisten være nokså grov. Der etter ble det gjort et spesielt hakk i endene av grankvisten slik at de greip inn i hverandre, det var om å gjøre og få dem stramme. Den øverste gjorda måtte sitte særlig trangt, og for å få denne på plass hadde de lagd et enkelt men effektivt hjelpemiddel som de kalte kjerringkjeften. På et trestykke var det festa et jernstykke med en krok i enden. I det de med den ene hånden trekte gjorden ut mot enden av stavene, satte de med den andre hånden kroken på kjerringkjeften på gjorda slik de fikk dratt gjorda over de siste stavene. Så var trekoppen eller trebøtta ferdig til bruk. Hadde han stått ubrukt og tok til å lekke, var det og senke dem ned i vann slik at de trutna og ble tette. Selv om det fins folk i Røyken som har lært se lagge kunsten på ny, så er framgangsmåten ved lagging lite kjent blant folk, og de gamle navna på de enkelte gjenstandene er stort sett glemt. Men rundt om kring på gårdene i Røyken står det ennå en god del lagga kar, enda det meste er hamna på røysa og vitner om en tid som var.

Når dreiebenken (svarvestolen) kom til Røyken, veit jeg ikke. Mulig så kom han ikke før på slutten av 1500- eller på begynnelsen av 1600- tallet. Han bygger delvis på samme prinsippet som hjulrokken, med drivhjul som drivkraft, som ble satt i gang med og trå, og drivkrafta ble overført til en spindel der emnet for dreiiingen var spent fast. Matkoppene var av tre, trefat, trøyser (drikkekar for øl) og boller. Selv om dette var varige ting, gikk det alltid en god del av dem føyken. Særlig hjulrokken ga de som kunne dreie et rikt arbeidsfelt, og vi fikk egne rok-kemakere. Dreiiingen gikk og inn som i ymse slags snekkerarbeid, som tilvirkning av stolbein og bordbein. Sengeknektene, de 4 hjørnestolpene i ei seng, ble ofte dreid oventil og nedentil. Dreiiing av ølkanner gikk det også en del av da det ble drukket en mengde øl. Korgfletting var, om ikke akkurat snekkerarbeid, så likevel arbeid i tre. Det var ikke få fliskurver som har blitt flettet rundt omkring på gårder og bruk i Røyken. De fliskurvene som jeg selv har, var det en finne fra Drammensmarka, en av de siste som flyttet ut fra marka, som flettet til meg. De er så fine at jeg ikke bruker dem til noe spesielt, de bare står der til pynt og glede for øyet og minner meg på hvor flinke folk var før. Det lever ingen tradisjon om den slags korgfletting i Røyken i dag, men jeg har kjent folk som kunne dette. Av kvistrein furu eller av hassel kløvde de opp passe emner som de splittet opp i granne spiler. Kniven var det viktigste redskapet. De kunne og kløyve veden opp som brede tynne fliser når de lagde smørbuter, smøreskjeer, såmæler eller andre kar og esker.

Også av never ble det lagd ymse kopper. Neverkonten, som er kjent fra Østerdalen, ser ikke ut til å ha vært mye i bruk her, men jeg har funnet noen få gjennom årene som har blitt brukt under bærplukking. Derimot var det vanlig med fiskeveske av never. Fiskeveska hadde side-ender av tre, men var ellers lagd av fletta neverstrimler og var hendig å ha fisken i når de gikk med fiskestanga, som forresten også var hjemmelaget. Slike fiskevesker så jeg i min tidligste barndom.

Svein E Majerberget

I min stadig leting etter historie(r) fra min hjembygd Bødalen fikk jeg en dag stukket i hånden et manuskript av Inger Lise Gasmann (f: Paulsen), skrevet av hennes mor Annie Paulsen (f: Botolfsen).

Som historien forteller oss så vokste Annie opp på Taaje i Aukekroken, en av de eldste boplassene i Bødalen. Annie var ei anerkjent og respektert dame i Røyken da hun var ei flink kokke som ble benyttet til mange store og små selskaper i vår bygd.

Historien som Annie har forfattet tok jeg imot med glede av hennes datter da jeg syntes dette var ei historie som passet godt til Bygdemagasinet og Historielagets lesere.

Svein E. Majerberget

Historien om hjemstedet vårt, skrevet av mamma Annie i 1998

TAAJE PÅ AUKE, BØDALEN, RØYKEN

Dette er Annies historie om hjemstedet som ligger øverst i Aukekroken. Stedet het Taaje på Auke og hennes slekt kjøpte og bosatte seg der i 1880- åra. De levde i enkle kår, men hadde så de greide seg.

Men før det bodde det visst en mormoner - familie med seks barn der som antagelig emigrerte til Amerika.

På nabogården Grav var det langt tilbake nonner, het det.

Annie på kjøkkenet i forbindelse med Bødalen Idrettsforenings 60-års jubileum i 1977. Fra venstre May Dalen, ukjent, Toril Brevik og Annie

Hans Bottolvsen var steinhogger. Han var født i 1858. Han kom til Røyken i 1880 åra. Der fikk han arbeid på gården Gunnerud.

Der traff han en ung dame Anna, som hadde gått på sine ben over Finnskogen, fra Sverige. Det var dårlig med arbeid i Sverige. Det var jo nesten som et eventyr at disse to som skulle bli Annies besteforeldre, traff hverandre.

Den gården som heter Grav, som lå tett inntil Gunnerud, var fra 1400- tallet og hadde gått fra den ene eieren til den andre i flere hundre år, og det var i 1885 at den nye eieren av Grav, Johan Christiansen, solgte gården til svogeren Martin Gunnerud i 1886, som igjen solgte gården til J.C. Thorsrud for 13000 kr. Thorsrud solgte den igjen i 1913 til Maren og Andreas Kristiansen som tok navnet Graff. De bygget hus og hønsehus og restaurerte den gamle hovedbygningen. Gården ble senere i 1937 overtatt av Kristian, og hans sønn Per overtok i 1974. Det var her Hans Bottolvsen og Anna bodde, og det var i 1889 at de fikk en sønn, Harald.

Paret gikk turer og på Auke fant de Taaje, der det sto ei lita stue og noen uthus. “Her vil jeg bo”, sa Anna. Etter hvert kom de til å kjøpe stedet.

Det var jo flere mål, mest med fjell og litt skog og mulighet for å dyrke opp jord. Kjerreveien som gikk forbi, kom fra Grav.

Hans og Anna gikk på med “krum hals”, og snart hadde de fått drenert Ormyra som ble fin potetåker og senere jordbæråker.

Det ble plantet tre epletrær og et pæretre og snøbærhekk og morelltrær.

Anna fikk snart flere barn. Det var først Harald, så Anton, Edvin, Ingvald og minstejenta Inga. Det var i 1903 Inga ble født. Mor Anna tok også en gutt i pleie som het Arthur.

Hans B. jobbet en tid på Slemmestad. Det var jo Cementfabrikken som var i gang og der var det tolv timers dag, og det var å gå fram og tilbake. Det var flere gamle hus rundt i Aukekroken, og Hans fikk snart mange venner. Han hadde planer om å sette opp et nytt hus, for ungene vokste og de trengte plass. Hans sin nærmeste nabo het Anders Olsen og han var snekker, og Martin Eriksen som bodde i Løkka, var murer, og så ble det hus. Det var i 1895. Da var Harald seks år.

Huset ble jo satt opp av tømmer og med tykke gråsteinsmurer og et kjellerrom. Den gamle stua de hadde bodd i var fra 1700- tallet, og der var det å bruke parafinlamper og ha en ovn til å fyre i og hente vann i noen oppkom eller brønner. Det ble jo gravd brønner for å finne vann. Det regna jo, og snøen tina, og da ble det vaska klær i store stamper, med bruk av vaskebrett og hjemlaga såpe.

Det var jo likt for alle. Men for en stas å flytte inn i nytt hus!

I det nye huset fikk Anna en bakerovn i kjelleren. Der bakte og grisla hun brød.

Det gikk flere år. Ungene fikk skolegang, men det ble lange veier å gå. Hans var ofte på arbeid i Nærnes med is- skjæring. Broren Edvin var også med på isen. Både Edvin og Anton var musikalske, og de skaffet seg bl.a. en sitter og Anton festet en harmonik på sitteren og brukte både munn og fingre. Edvin var ute og reiste litt som predikant.

I det nye huset ble det ofte holdt husmøter. Da kom det folk fra flere kanter. Fra Nærnes kom vennene til Hans og Anna, og det var Gabrielsen-gutta, Jakob Kjærnes og Anton Høili, og så kom Karoline Knutsen og mann, og fra Grav kom Andreas og Maren. Stua ble som regel full, og da leste de i Bibelen og sang og spilte.

Og mor Anna hadde nok noe å by på. Hun hadde fått pynta opp med de gamle møblene fra den gamle stua, et rundt bord som sto midt på gulvet, en pidestall i hjørnet og en gammel kommode som sto under ei klokke på veggen, som slo timeslaga. Noen stoler og en seng på langveggen, og i de tre vinduene hadde hun blomster. Hun var så glad i blomster og hun plantet roser ved kjellerdøra og syriner. Det var i tida fra 1900 til 1918.

Mange år var gått, og både Harald, Anton, Edvin, Ingvald og Inga og også Arthur, var ungdommer som måtte “ut og tjene”. Det var å ta det arbeidet som falt seg. Det var jo ikke så mye å tjene, men det kostet jo å leve. Et brød kostet vel noen ører og ei tønne poteter kosta tre kroner. Harald stelte med jorda og fikk en jobb på Hotvedt meieri i Åros.

Han kjørte melk med hest og vogn Det var der han traff Andrea som da var atten år og veldig pen. Harald ble forelska.

Livet til Andrea begynte problematisk. Hennes mor Martine var fjøs jente hos en bonde i Åros. Det var i 1895. Hun var seksten år.

Hun måtte gå med melkespann lange veier, og en gang på kaldeste vinteren ble det for mye. Hun ble funnet sittende på snøkanten, og hun hadde frosset så mye på bena at hun fikk koldbrann og begge bena måtte amputeres under knærne.

(Slik jeg husker mor Andrea fortalte, så hadde bonden låst døra for Martine fordi hun hadde brukt for lang tid.) Det ble vel litt straff til bonden?

Livet til Martine var ødelagt. Hun ble tatt hånd om av fattigvesenet. Det var kommunen som betalte litt til de som tok folk i pleie, og forholdene kunne nok være så som så.

Hvordan det skjedde at Martine ble gravid vet vi ikke sikkert, men hun fødte ei lita jente som fikk navnet Andrea, i 1898.

I Bødalen var det to familier, Simensen og Eliassen, som hadde både Martine og Andrea i huset. Andrea gikk på skolen sammen med Valborg Eliassen. Det var mora til Valborg, Ingeborg, Karen, Edward og Anton som tok seg av Andrea og mora. Der hadde de det bra, og Andrea ble som en av unga i familien. Andrea fortalte at mora surra tøy rundt benstumpene og satt på knærne i skjulet og hogg ved for å være til nytte.

Martine fikk etter hvert komme på et pleiehjem som het Fagertun.

Da Andrea var fjorten år måtte hun ut i tjeneste. Det var å jobbe med dyr og melking og alt som hørte til på en gård. Hun var glad i dyr og hun sang når hun melket. Hun tjente ikke noe særlig, men det var jo kosten, selv om maten ikke alltid var den beste.

Andrea var en forstandig og flink ung dame som jobbet på flere steder. Et sted som het Kjosmyra tror jeg var et bra sted, Så ble hun ansatt på Hotvedt meieri, også et sted der hun hadde det bra. Der var det nok å gjøre, og der traff hun en som kjørte melk for meieriet. Han var noen år eldre enn Andrea og het Harald. Han ville ha henne med seg hjem til Auke, og da fikk hun hilst på alle brødrene til Harald og søsteren Inga.

Mora til Harald, Anna, døde av spanskesyken som herja den gangen, i 1917. Harald sørget veldig over mora.

Andrea hadde da begynt i ny jobb, det var i Oslo, hos Ranheim i Molbosgt. Der var hun en tid og fikk lært mye av fru Ranheim om matlaging. Harald sluttet også på meieriet og fikk jobb på samme sted. Han fikk ansvar for hestene som dro den første trikken i byen.

Av og til hadde de litt fri, og da var Andrea med Harald til Auke. Harald fikk overdratt eienommen på seg, og de fleste av søsknene hadde flyttet ut. Anton fikk arbeid på Vestbanen i Oslo og han giftet seg med Dagny og fikk fire gutter, Wille, Odd, Asbjørn og Håkon.

Edvin var hjemme en stund og da snekra han og Hans rommene oppe, et kjøkken og en alkove som Hans bodde i med skomakerarbeid. Edvin kjøpte eiendom i Aukekroken og giftet seg.

Andrea syntes det var pent på Auke, og hun flyttet dit da hun og Harald giftet seg i 1919. Hun hadde aldri hatt et eget hjem. Det var nok å henge fingra i både inne og ute, og hun trivdes. Hun fikk lyst til å male, og de grå tømmerveggene i stua ble lakserøde og hun malte taket og vinduene hvite. Hun lå på knea og skura gulvene så de ble nesten like hvite.

Harald ville ha dyr, og da var gamlestua god å ha. Der hadde de ku en stund og så hadde hun noen høner. Hans var med på det meste, og han hjalp til med det han kunne. Harald måtte jo skaffe penger, og var glad da Slemmestad- kapellet skulle bygges. Da tjente han godt, 12 kr dagen. Hans hadde stadig noe å gjøre i Nærnes med is-skjæring, og det var å jobbe 12 timer hver dag.

Tida gikk og Andrea skjønte at noe var på vei. Hun skulle ha barn.

Det var ikke så lett, og hun var litt engstelig. Det var mye arbeid med dyr og tungt var det å bære vann, og det var stadig vedmangel, selv om svigerfaren var hjelpsom.

Andrea fikk sydd litt småtøy, for nå nærmet tida seg. Hun hadde fått tak i stoff som hun sydde kluter og bleier og løyserter og skjorter av. Hun strikket også, når hun fikk tak i garn.

Så var det jula i 1919. Andrea var tung og sliten. Hun hadde klart å få laget mat, men Harald måtte hjelpe henne med mye. Verst var det å få måkt snø til gamlestua der kua sto, og den skulle kalve til våren.

Så var det blitt januar 1920 og det måtte ordnes med litt av hvert. Hans kjente jo flere som han spurte om litt hjelp til Andrea, og da var det Olga Knutsen som kom. Harald måtte gå til Grav og låne hest for å hente jordmor Ølstad i Bødalen. Hun hadde to stykker som hun skulle til, men først kom hun til Andrea som fikk ei jente 8. januar, og dagen etter til Martha smed (Fossum), og hun fikk en gutt, Kåre.

Det ble noen dager for Andrea å ligge i senga, men Olga var flink og stelte med både ungen og mora. Harald var nok glad det var over, og han måtte jo ta seg av stellet ellers. Andrea klarte ikke å ligge og se på mye som skulle gjøres, og Olga klarte ikke å hindre henne i å stå opp, enda jordmora sa at hun måtte være forsiktig. Det gikk jo bra, og etter hvert ble Andrea sterk og frisk igjen og da gledet hun seg til å stille den vesle tulla si. Hun hadde nok av melk, og ungen trivdes.

Det kom noen på barselvisitt, og det var konene i nabolaget som hadde med seg en porsjon grøt eller en kake. En av konene var Maren Kristiansen Grav. Hun hadde med seg en liten gutt som ville se på den vesle tulla. Han var fem år og het Kristian. Han visste veien, og han maste og ville opp og se på tulla. Andrea syntes det var fint, for han ville passe på tulla når Andrea måtte til dyra. Maren skulle ha barn igjen. Hun var gift med Andreas og de hadde kjøpt denne gården Grav for syv år siden. De hadde også husmøter, og både Andrea og Harald var ofte sammen med dem.

Det ble endelig bestemt hva denne jenta skulle hete. Hun var jo født på det nye året, så vi kan jo kalle henne Årny, sa Andrea, eller kanskje vi skulle kalle henne Anna etter mora til Harald. Jeg synes hun skal hete Annie Helene, sa Andrea, for da har hun både Anna, Andrea og Harald i navnet, og sånn ble det.

På samme tid, våren 1920, skulle det nye bedehuset innvies. Det ble i april, og huset skulle hete Betesda. Det ble stor fest og masse folk, og da tok Andrea og Harald med seg tulla. Da var det forstander Ingebretsen som tok ungen i arma og ba til Gud om velsignelsen. Det var flere barn som han ba for, det var Edith Skåre, Tor Jakslund og Oddvar Ekbråten.

Det var ikke siste gang Andrea og Harald var på Betesda og hadde med seg jenta. Det var jo nødvendig å skifte bleie på onga også og da fikk de låne kjøkkenet. Så da satt Andrea og fru Johansen og skifta bleier på Edith og Annie.

Det ble en god tid for Andrea og Harald nå. Gamle Hans hadde stadig noe å gjøre, og han var ofte hos Hanna Moe og hugget ved. Hun hadde fire unger som het Johanne, Ruth, Grethe og Karl. De bodde i et gammelt hus som het Mo. Hanna var enke. Hans ruslet opp kleiva og hugget ved, mens Hanna var alltid på farta og det hun klarte var bare å beundre. Hun hjalp til med å stille vekk døde og var det noen som skulle gifte seg eller måtte ha noen til å stille mat, så kom Hanna. Hun var i skogen og henta kvist for å drive ut løv, hun lagde kranser, plukka blåveis og liljekonvall i haugevis, bunta og bar tunge bærer og fikk solgt det på torvet etter å ha

gått til Slemmestad og tatt båten til byen. Hun hadde også ku som hun skaffa mat til hele året. Andrea ble jo kjent med alle som bodde i Aukekroken. Nærmeste nabo var Marie Olsen, gift med Andreas som hjalp Hans med å bygge huset. Så var det Marthe Løkka Eriksen. Hun tok til seg ei jente som het Kari, og da tok Andrea med seg Annie og gikk til Marte. Da lekte Kari og Annie på gulvet med filledukker. Det hendte jo også at Anna Foss kom som hadde ei tulle på samme alder. Hun het Tordis. Disse ungene vokste opp og lekte mye sammen. Det var ikke bare disse ungene som holdt sammen, men også kuene. Alle hadde ku på båsen, og når Andrea gikk nedover veien med kua for å slippe den på skogen, da kom Marie Olsen med kua si og Anna Foss og Andrea Foss kom med kuene sine, og det var et koselig syn når kuene gikk sammen med kvinnfolka med skaut på hodet og kjepp i hånden oppover Fegata, opp til de “grønne slettene”, i gamle dager kalt Nestemyr, til de gikk gjennom grinda til storskauen. Hanna Moe og Marte slapp kuene sine der de bodde ved skaukanten. Når kvelden kom og kuene ville melkes, da var det at kvinnfolka forta seg oppover Fegata og der kom kuene som rauta og ville hjem.

Det gikk et par år på samme viset og Andrea kunne leie med seg veslejenta. Nå var hun over to år og løp omkring. Det var morsomt med hønene og kyllingene. Andrea hadde jo hatt noen høner som lå på egg i gamlestua og det ble kyllinger. Annie var med på alt som hendte, og Andrea lurte noen ganger på hvor jenta var. Da ropte hun “Annie!” og ble redd i stemmen, men så fikk hun se den røde kjolen nede i bringebær-ranka og “der er du, din skøyer!, lo Andrea. Kristian kom av og til og lekte med Annie, men han skulle begynne på skolen og han hadde fått en søster som han også måtte passe på. Hun het Randi. Andrea hadde mye å gjøre. Nå var det våren 1923 og hun var i 8. måned og skulle rekke så mye før hun skulle føde.

Både Harald og Hans hadde også mye å gjøre, Harald var ferdig med jobben på kapellet og nå hadde han satt i gang med å bygge uthus. Han trengte en låve som han kunne ha dyra og alt fra høy, korn og redskap i. Hans hjalp til så godt han kunne. De hentet mye stein for å mure opp møkkakjeller og låvebro. Det hendte av og til at brødrene til Harald var hjemme på besøk. Da var Harald glad hvis han fikk litt hjelp.

Han måtte få låne hesten igjen for å hente jordmor Marie Ølstad. Det var i mai og det var lett å kjøre, ikke snø og ikke kaldt. Andrea hadde jo vært igjennom dette før, men like vondt var det og jordmora ba Harald hente ei som kunne hjelpe til, og det ble Hanna Moe. Hun var villig. Hanna var jo flink til alt, men Andrea likte ikke å ligge stille og se på at andre arbeidet. Verst var det at hun ikke selv fikk passet på Annie, og brønnen var full av vann. Hun jamret til Hanna og hun ropte alt hun kunne til Annie som var ute. “Se og kom deg inn, ellers kommer nøkken og tar deg”, ropte hun. Nå var det jo blitt ei lita jente til.

Noe av det første Andrea ville gjøre når hun kunne være ute, det var å se på det nye uthuset. Det var jo ikke ferdig, men Harald var så ivrig, så han holdt på så lenge det var lyst. I løpet av sommeren tok låven form, og snart var taket på plass. Harald hadde jo fått trening med å bære opp takstein da han var i jobb på kapellet. Harald var sterk som en okse og ga seg ikke.

Nå ble dagene kortere og det ble kaldere, og Harald ville ha kua og kalven inn før det ble for kaldt. Nå var jo strømmen kommet til bygda og de fleste hadde fått elektrisk lys, og noen hadde skaffet seg radio også. Det ble jo lettere all tingen og det var en stor opplevelse da de flyttet dyra inn i fjøset. Der hang det en lampe som lyste i taket, og det var godt med strø i båsen og i bingen til kalven og det var for i krybba. “Nå får du spise og kose deg”, sa Andrea til kua, “og nå skal jeg snart melke deg”, MØ, sa kua.

1923.

Andrea hadde fulle fingra om dagen. Det var mye stell med den lille tulla som skulle hete Gunvor Marie. Hun hadde jo mat til henne og det var seks mål om dagen, og Annie måtte være med og se på. En gang måtte Andrea holde på med noe ute og Annie var inne hos Gunvor som skrek og skrek. Da ble vesle Annie sint og rista vogga, men da ble Andrea sint og rista Annie. Da kom Hans og lurte på hva som gikk av unga.

Andrea likte å få besøk.

Det kunne være naboer sånn som Marie Løkka. Hun var veldig trivelig, og da kom Andrea Foss også. Hun hadde to gutter som var nesten i skolealder. Det var Hagbart og Magne, og Arne som bare var tre år, og da skravla de om unger og om orm i skogen og om hvor mye bær de hadde plukka. Det var hyggelig å få prate med noen. Det var lenge siden Andrea hadde hatt kontakt med noen fra den familien hun vokste opp hos i Bødalen. Det huset som Eliassen hadde hatt var solgt til noen Dambo, og mor Eliassen var borte.

Så en dag kom det en pen dame ruslende oppover veien. Hun så seg omkring og fikk se Harald som holdt på med noe ved uthuset. Hun gikk bort til ham og spurte etter Andrea.

Andrea lurte fælt på hvem det kunne være som kom og det ble en stor overraskelse! Nei, men er det deg? sa Andrea. Det var jo Ingeborg! Hun var så pen i nydelig sommerkjole og med hatt på hodet og pene sko.

Så måtte Ingeborg fortelle. Hun bodde i Oslo og arbeidet på Freia sjokoladefabrikk. Hun hadde med seg en stor pose sjokolade. Hun fortalte om Valborg som var gift og bodde på Sagene og hadde to gutter som var to og fire år. Hun fortalte om Karen som var gift med Rudolf og hadde en datter på ti år, og Edward hadde reist til Amerika. Det ble mye på en gang, og Andrea syntes det var så moro!

Andrea hadde jo også mye å fortelle, og Ingeborg ble så begeistret for ungene. Andrea stelte i stand noe å spise og de hadde så mye å prate om så tida gikk altfor fort. Ingeborg måtte jo reise hjem og da var det et problem. Det var bare båten som gikk og det var langt å gå, så Harald gikk ned til Grav og lånte hest, og da fikk Ingeborg sitte i trilla nedover til Bødalen og til brygga i Slemmestad, og hun rakk båten. Hun hadde tatt toget fra byen til Røyken stasjon og der hadde hun fått kjøre med en bonde til Bødalen.

“Det blir nok ikke så ofte vi treffes”, sa Ingeborg, “men vi får skrive”, og det gjorde de i flere år.

Det ble etter hvert buss fra Hurum og den gikk forbi Bødalen to ganger om dagen til Oslo, men det var jo passasjerbåtene som ble mest brukt, og det var Duen 1 og Duen 2.

Det var et slit den gangen med å bære tungt og å gå. Det ble jo å skaffe seg sykkel, men det kosta penger. Harald fikk ordna seg med en drakjerre, og det ble nok mange turer med kjerra ned til båten og hjem igjen. Han og Andrea fikk tilslutt 100 høner i det gamle hønsehuset, og da ble det mye egg. Han fikk lagd seg eggekasser å frakte dem i, og om prisen på egga ikke var så rar, fikk en jo mer for pengene den gangen.

Det ble jo å bruke høns til mat også, og Andrea kokte suppe på dem, og hun lagde bollesuppe, det var det beste mannfolka likte. Mor Andrea lagde god saus til kjøttet, med fløte i.

De måtte jo ikke kaste noe, så når de ribbet hønene, ble fjæra brukt til puter og hønsevingene ble brukt til å rengjøre ovnsringene. (Det var vedovn på kjøkkenet, oppå var det åpninger med ringer i forskjellige størrelser, etter hvor stor gryta var).

Harald ville prøve å plante jordbær i Ormyra. Han lånte hest og pløyde, og jorda ble fin, og så ble det mye hønsemøkk og det er jo fin gjødsel for jordbær. Det ble mer og mer å gjøre for Andrea og Harald. Nå ble det jordbær også som skulle stelles og plukkes og kjøres med

drakjerra til Slemmestad-båten og selges på torget i Oslo. Ett år kom et voldsomt uvær med svære hagl og knuste de modne jordbæra. Andrea plukket alt hun kunne og saftet og syltet, så de hadde jordbærsyltetøy og saft i flere år.

Nå var det gått en tid og ungene var blitt større. Annie var blitt fem år og Gunvor var to og et halvt, og Andrea skjønte at hun var på vei igjen og venta seg til vinteren. Andrea var nå 27 år og hun var glad i å arbeide, men det kunne jo bli tungt mange ganger. Hun bar jo vann til dyra og inn i huset, for vask ble det stadig. Hun hentet vann i en brønn som het fjøsbrønn, for den lå nærmest. Så var det en brønn lenger nede på et jorde som ble kalt Bukteløkka og en i Bjørkelund.

Etter hvert fikk de gravd ut en brønn som ble brukt hele året med rent drikkevann. Den lå bak huset.

Der var det også plantet epletrær og et pæretre, og en gruppe med fire bjerketrær vokste og ble store og flotte.

Dette var trær som ble plantet da huset ble bygget i 1895.

Nå er alle brønnene borte også, og alle de fine trea til mor Anna, bortsett fra gravensten-epletreet som fortsatt står.

Det jordet som ble kalt Bukteløkka ble brukt til høy og korn til dyra, og her gikk Andrea og slo gress til til kua og hadde kornbånd på staur og hadde hesjer med høy til tørk. Hun hadde med seg småjentene som lekte rundt omkring. Det var en stor stein full av mose i kanten av jordet, og den var fin, den var jo som en sofa til å sitte på. Her lagde jentene lekestue og så var det så masse markjordbær der. Andrea var rask når hun jobbet og det var jo så mye som hun måtte rekke. Harald måtte bære staur og bære inn høy og kornnek. Nå var det godt å ha låven, og det ble mye høy i laet og kornet måtte treskes og da hadde Harald og Hanna Moe spleisa på en treskemaskin. Den måtte dras med håndkraft, og både Hans og Harald dro så det dura. Andrea fora maskinen og når Annie var stor nok, tok hun riva og fjerna halmen. Da ble det mye støv, så nesa var svart inni.

Det var mye å gjøre, særlig om høsten. De måtte jo bli ferdige før kulda og snøen kom. De hadde poteter som skulle tas opp og fraktes ned i kjelleren.

Når det var mørke kvelder og alt var i hus, var det godt med litt i ovnen, og da satt Andrea og strikket strømper eller sydde. Hun hadde fått seg en Singer symaskin og da sydde hun skjorter til Harald og kjoler til Annie og Gunvor. Nå sydde hun også litt til den nye babyen som hun ventet.

Det nærmet seg jul og Andrea bakte brød og hvetekaker og Harald handlet med seg varer fra butikken. Det var Jørgen Ølstad som hadde butikk i Bødalen. Harald og Andrea hadde egg og melk selv.

Hans, faren til Harald, stelte seg selv oppe i 2.etg. Han hadde en vedovn som han kokte kaffe og poteter på. Av og til spiste han sammen med Andrea og familien. Det Hans likte godt, det var kjøpebrød med sirup på og også en sildebit til poteta. Han lappa sko for folk, og da hadde han et bord ved vinduet hvor han satt og arbeidet.

Det hendte at småjentene kom opp og ville se på når han plugga støvler, men da måtte de sette seg på dørstokken. Det måtte de også gjøre dagen etter julaften. Da hadde Harald kjørt etter jordmora igjen og Hanna Moe måtte også komme. Det ble en hard tørn for Andrea som lå i kammerset og ynka seg.

Annie hørte noen lyder og gikk ned trappa og der så hun veska til jordmora. Den måtte hun

se i, for kanskje det lå en baby der, men det var bare noen blanke tener. Så kom Hans og hentet henne opp. Det var så rart og urolig, syntes Annie, som gjerne ville ned til mamma. Hun hørte stemmer, mange stemmer, og så hørte hun det skrek. Det var så en ble litt redd. Så skulle visst jordmora reise og Harald måtte jo kjøre henne. Hanna Moe var hos Andrea, og hun smurte mat til Annie og Gunvor og skulle få dem i seng. De var så trette, så de sovna fort, men det var så rart at mamma lå i senga og hadde en liten baby ved siden av seg.

Ja, så var det over, Andrea lå og så og så på den lille ungen. Hun hadde jo fått en gutt og det på selveste juledagen. "Han skal hete Juel", sa hun til Harald. "Han skal hete Juel Alexander! Det ble en rar jul, og Andrea trengte å komme til krefter igjen.

Ute lava snøen ned og det var slitsomt å holde veien åpen. Heldigvis kom de fra Grav med hest og plog når det var på det verste, men de måtte også ha vei til brønn og til kua og både Hans og Harald hadde jobb med å måke snø og bære inn vann og ved.

Åra gikk og ungene vokste og ble store og da var det skolegang og lekser. Annie gikk den lange veien til Ølstadskolen på Midtbygda, der gikk hun annenhver dag sammen med Margit. Det var tre jenter og og fem gutter. Etter folkeskolen gikk Annie et år på Høyenhall, på fortsettelseskolen. Da Annie var ferdig med skolen da hun var seksten år, måtte hun ut og arbeide, og det ble huspost. Først var hun hos en familie i Oslo som het Stiris. De bodde på Sagene i Pontoppidansgate. Så ble det huspost hos direktør Bernts på Majorstua. Der lærte Annie å stelle mat og alt som var av husarbeid. Der jobbet hun i fem år, og det var under krigen.

Familien på Auke. De voksne er fra venstre Harald Hansen Auke, Juel, Gunvor, Ingeborg, Andrea og Annie

Det var ikke rare lønna, hun fikk 30-40 kroner måneden de første åra. Da hun sluttet der fordi faren var blitt sjuk, ble det to år på systua til Helene Hagvik hjemme i Bødalen. Der ble det mer å tjene, hele 200 kroner måneden.

Så traff Annie han hun skulle gifte seg med. Han var fra Oslo, het Oscar og de gifta seg i 1948 og fikk fire barn. I 1950 døde Harald. Oscar kjøpte eiendommen, og de pusset opp huset. Andrea fikk bo-rett i 2.etg, og bodde der til hun ble nærmere nitti år.

Annie var glad i å stelle i jorda, og hun fikk seg ei hakke som hun brukte for å lage blomsterbed. Hun hakket opp flere steder og jorda var så fin. Mor Andrea var også glad i å stelle i jorda, og de sådde og plantet. De hadde en lang ranke med aurikler og nellik. Det var fine planter og nellikene duftet så godt.

Her avsluttes mamma Annies fortelling.

Annie i hagen ca 1990

Isstabel Nærsnes

Grunnmur av en isstabel innerst i Nærsnesbukta

Eksport av naturis fra Oslofjordområdet er vel dokumentert og beskrevet. Dette var en stor og viktig aktivitet her i Røyken fra midten av 1800 tallet og utover. Nærsnes var uten sammenligning den viktigste eksporthavnen i Røyken. Siste islast gikk fra Nærsnes så sent som 1961.

I de første årene ble isen skipet ut om vinteren uten mellomlagring. Is til kjøling var mer etterspurt om sommeren og det ble lagd ishus og isbinger eller isstabler som de ble kalt på Nærsnes. På varme somre gikk isprisen kraftig opp og eksportørene gjorde gode penger.

Isproduksjonen var en helårs aktivitet. Stell av dam sommer og høst, skjæring av is om vinteren og lagring i isstabler og til slutt selve eksporten med lasting av skuter som brakte isen til kunder i nabolandene og på kontinentet.

Isskjæring og eksport er godt dokumentert, men mellomlagringen, spesielt i isstabler, er lite beskrevet. Lagring i mer permanente bygninger eller ishus er bedre kjent. Her finnes det fortsatt bygninger som er bevart. Isbinger er derimot enklere byggverk som ble borte etter få år.

Det eneste som står igjen etter disse konstruksjonene er grunnmurene som ofte var bygd opp av stein. På Nærnes har vi flere steder der grunnmurene fortsatt er synlig.

ISSTABEL

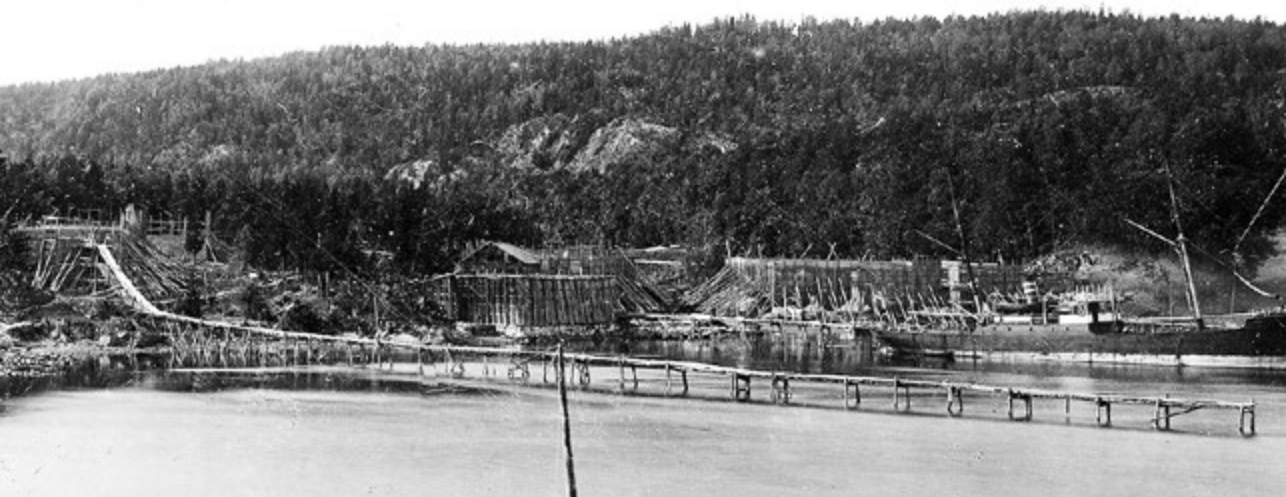
En isbinge eller isstabel er en enkel konstruksjon med en flat grunnmur med enkle trevegger rundt. Veggene er støttet opp utvendig. Inne i konstruksjonen stables isblokkene. Mellom treveggene og isen fylles det sagflis som isolasjon. På toppen av isen legges det et tykt lag med sagflis. Isolasjonen på siden kunne være 12-14 tommer og på toppen 18-24 tommer. Isolasjons-tykkelsen varierte nok en del, siden veggene var relativt enkle konstruksjoner.

Plassering av isstabelen

Plasseringen av en isstabel i terrenget var viktig for å lette arbeidet både med transport, stabling (fylling av isbingen) og for utskipping av isen i sommerhalvåret. Dersom det var topografisk mulig var det tre viktige hensyn å ta:

- 1) At transporten fra isdammen til stabelen hadde minst mulig motbakker. Lassene på isslåddene var så tunge (opp til 2,5 tonn) at hestene ikke klarte å dra lasset i større motbakker.
- 2) At stedet der isslåddene skulle losse, kalt «planet», lå så høyt at isblokkene kunne gli inn i isstabelen.
- 3) At det var fall fra isstabelen og ut til kaia der båtene lå slik at isen kunne gli ut til båten på ei isrenne.

Det var ikke alltid alle disse kriteriene kunne tilfredsstilles, men da måtte ekstra jobb gjøres i prosessen. Mange av isstablene på Nærnes tilfredsstilte disse kravene og var kanskje med på å gjøre iseksporten lønnsom lenge etter gullårene før 1900. Den gode havna var også viktig.

Isstabler og isbrygger fra indre del av Nærnesbukta. Bilde fra Nærnesalbumet

Hvordan ble en isstabel fylt opp?

Isen kom fra dammen med hest og isslådd til «planet». Isblokkene skulle være 24 x24 tommer og minst 12 tommer tykk (Martinsen 67). På sleden sto blokkene på høykant og ble veltet ved «kantringshullet» på planet. Isblokka sked så inn i isstabelen på ei isrenne. Renna var av tre og hadde islått spiker for å regulere farten på isblokka.

Før de kunne legge inn isen måtte de trække til eventuell snø slik at underlaget ble fast og så plant som mulig. Så ble første lag eller flore lagt ut. Bunnflora var den mest arbeidskrevende. Det var viktig at blokkene lå plant og støtt og at de ikke var i sidekontakt med hverandre. Hver blokk var bunnblokka til en stabel med blokker som var flere meter høy.

Arbeid med is fra i en isstabel. Bilde fra Knut Baarsrud

Fra isrenna ble blokkene slept utover på «ledere» og plassert i florer. Disse lederene var 4 - 6 m flyttbare sklier lagd av tre. For at blokkene skulle gli lett, var de beslått med jern. Lederne var flyttbare og ble lagt dit isblokka skulle legges. Det var viktig at blokkene ikke hadde kontakt med sideblokka. Dette ble gjort for at ikke blokkene i flora skulle fryse sammen. Da ville det bli problemer å få stablene fra hverandre ved uttak.

Når ei flore var full, ble isrenna hevet til neste flore. Dette arbeidet fortsatte til isstabelen var full. Den siste flora kaltes toppflora. Her ble blokkene plassert slik at de dekket åpningene mellom blokkene i de underliggende flore. På den måten rant ikke sagflisa ned i sprekkene mellom blokkene når isolasjonen kom på plass.

Isolasjon

Sagflis fra foregående år var på forhånd måket vekk og gjort klar til bruk. Den gamle flisa ble heist opp med talje og blokker i bøtter eller såkalte «flisdunker». Dette var runde eller firkantede dunker som var hengslet litt over midten slik at de lett kunne tømmes. Verktøyet

blir kalt «tobber» på båter. Flisdunkene ble heist opp for hånd eller med en enkel hånddrevet vinsj. Vinsjen kunne være en tømmerstokk som «nokk» med sveiv på begge sider. Verktøyet kunne opereres av en mann. Det gikk omtrent to flisdunker på ei trillebære.

Flisa ble så trillet ut til veggene og dumpet ned i mellomrommet av veggen og isen. På toppen ble et 18 – 24 tommer flislag lagt ut. Noen ganger i de senere år ble også gamle presenninger brukt på toppen før sagflisa ble lagt på. Sagflis ble hentet på de lokale bondesagene i nærheten eller kjøpt annet sted fra og fraktet til Nærnes med jakt. Sagflisa kunne ikke være helt fersk for da kunne det gå varme i den. Ny flis isolerte bedre enn den gamle brukte flisa som etter hvert fikk et innslag av jord. Isstabelen var nå ferdig og isen ble lagret til sommeren når skutene kom for å laste.

Uttak av is fra isstabelen

Isstablene på Nærnes var hovedsaklig plassert slik at isen kunne skli på ei isrenne rett ut på kaia der båtene lastet. Før isblokkene kunne sendes ut på isrenna måtte de rengjøres og spyles. Kravet til kvalitet var høy og urenheter førte til trekk i prisen.

Først ble sagflis skuffet vekk fra toppflora. Flisa skulle brukes på nytt til neste år. Blokkene i toppflora var ofte frosset sammen og måtte spettes fra hverandre. På Ramton ble stablen med isblokker veltet og hver blokk delt med spett eller øks. Andre metoder kan ha vært brukt andre steder.

Isstabel med isrenne ut til båtene. Bilde fra Nærnesalbumet

Blokkene ble så dratt fram til vaskeplassen for rengjøring og spyling. Var det snølag eller annet søl på isen måtte dette høvles av. Endelig var isblokka klar for å sendes ut på isrenna til båten. Her ble blokka heist ombord og stuert i rommet på skuta.

Nærnes kystlag - kulturminneprosjekt ISSTABEL på Nærnes

Nærnes kystlag har i flere år hatt iseksporten som interesseområde. Isbinger er enkle byggverk som ble borte etter få år. Det eneste som står igjen etter disse konstruksjonene er grunnmurene som ofte var bygd opp av stein. På Nærnes har vi flere steder der grunnmurene fortsatt er synlig. I dag er de gamle grunnmurene i sterkt forfall og få vet hva dette er eller har vært brukt til. Dette prosjektet vil ta vare på en grunnmur og vise hvordan selve isbingen var bygd opp og hvordan isen ble lagret før den ble skipet ut i sommerhalvåret.

En av grunnmurene for en isstabel innerst i Nærnesbukta er relativt hel, se det første bildet i artikkelen. Muren er godt synlig fra veien ned til Propsen og vil kunne få en enkel tilgang for

publikum fra veien. Planen er å restaurere en del av isstabelen. Vi tenker oss et hjørne av en stabel med trevegger som ble støttet opp utvendig. Dette må være et røft opplegg som skal stå ute hele året. Materialet skal være grovt tilskårete bord eller bakhon.

Konstruksjonen kan lages som en permanent utstilling med bilder etc fra hele isprosessen. Vi tenker da på karter, bilder og lignede. Utstillingen vil også vise til andre deler av isproduksjonen på Nærnes, som isdammer, isstabler og tidligere bryggeanlegg der isen ble skipet ut.

Kulturminneprosjektet støttes av Røyken Historielag og Nærnes Vel.

Nærnes, mars 2017

Ragnar Vadseth

Kilder:

Gøthesen, G: Med is og plank i Nordsjøfart.(1986)

Killingstad, A: Røyken Bygd før og nu. (1928)

Martinsen, T: Røyken bygda og menneskene. 1840-1940 (2004)

Muntlige kilder:

Høvik, Jens: Intervju 12.10.2016

Bilder:

Fra Nærnesalbumet (1983)

Bilde fra K. Baarsrud.

Bilder er bearbeidet av H. Sand og A. Myrvang

Om Bygdemagasinet

Bygdemagasinet gis ut av Røyken Historielag. Det kommer ut to ganger i året, vanligvis i mai og november, og deles gratis ut til medlemmene. Bladet er ment å være et informasjonsforum for våre medlemmer, men også et sted der medlemmene kan skrive sine innlegg og komme med synspunkter om lagets drift.

BM kom ut første gang i mai 1985. Siden den gang har det i alt kommet ut 71 nummer. Ettersom vi har fått mer moderne hjelpemidler enn det Ole Sønju rådde over i de første årene, har bladet øket i volum og format. De første 40 nummerne er også bundet inn i permer på 10 i hver bok.

Vi etterlyser stadig bidrag fra våre medlemmer, og en skal være oppmerksom på at vi gjengir artikler slik vi mottar disse, uten å sjekke kilder etc. Kommentarer og kritikk mottar vi derfor med takk. Bladet vil således fremstå som et uformelt forum, og formidler stoff som til dels ikke er gjennomarbeidet, slik en finner det i våre årbøker.

Derfor: Sitter du på stoff som kan ha interesse for våre medlemmer, så nøl ikke med å sende det inn til redaksjonen!

Isskjæring på Ramtondammen

12. mars var det invitert til isskjæring på Ramtondammen. Ca 150 fram-møtte fikk oppleve skjæring, transport og mellomlagring av isblokker, samt teknikkene som ble brukt under dette arbeidet. Som nevnt i Ragnar Vadseths artikkel foran skal disse blokkene etter hvert transporteres til isstabelen som skal oppføres på Nærnes. Prosjektet er et samarbeid mellom Nærnes Kystlag, Nærnes Vel og Røyken Historielag.

Karl Ramton forklarte og demonstrerte på en levende måte både manuell skjæring og skjæring med motorisert sirkelsag. De minste sto med hakaslepp da Karl starta opp sistnevnte. Foruten å lage en infernalsk lyd spruta denne innretningen issørpe mer enn 10 meter foran seg, men den skar utrolig fort.

De som ville fikk prøve seg på å sage med manuell issag, og man skjønte fort at den motoriserte saga må ha vært en kolossal nyvinning den gangen den ble tilgjengelig.

Arne Myrvang

Arbeidslaget i gang med skjæring og transport. Fra venstre Erik David-sen, Karl Ramton, Jan Løkkeberg og Ragnar Høvik. De to sistnevnte deltok selv i isdriften den gangen den var en viktig næring i bygda

Den motoriserte issaga var drevet av en 10 hk 3-fasmotor med manuell stjerne/trekantvender

En isdam på Nærnes fyller 150 år

Når man kommer langs hovedveien fra Slemmestad og tar Morbergkleiva nedover mot Nærnes, ser man en idyllisk dam på høyre side i den krappe venstresvingen hvor veien flater ut bortover mot Nærnes kirke. Om sommeren ligger dammen ganske skjult av vegetasjonen, og er tilholdssted for ender og vadefugler. På Nærnes kalles dette vannet *Schwartzedammen*. Navnet har den fått navn etter mannen som anla dammen på slutten av 1860-tallet, høyesterettsadvokat Jens Arbo Schwartz (1831 – 1902) fra Drammen. Schwartz ville som mange andre satse på eksport av is, en næring som var i sterkt oppsving i området på siste halvdel av 1800-tallet. En rekke isdammer ble anlagt i tiden framover, men Schwartzedammen er en av de aller eldste kunstige isdammene i bygda.

Jens Arbo Schwartz

Anlegg av en dam i dette området ville medføre at arealer både på eiendommene Søndre og Nordre Nærnes ville bli satt under vann.

Leiekontrakter mellom de berørte grunneierne og Schwartz som tiltakshaver for damprosjektet ble derfor satt opp og ført inn i panteboka som tinglyst på «Maanedstinget for Røken og Hurum afholdt paa Thingstedet Bjørnstad i Røken» 2. juli 1867. Det er i år altså 150 år siden disse kontraktene ble inngått, og «istiden» i området var ennå i sin spede barndom.

Den ene grunneieren som Schwartz måtte forholde seg til var Hans Hansen Nordre Nærnes, matr nr 42, lnr 164a. På hans eiendom skulle det i tillegg til dammen oppføres en isrenne og et ishus samt brygge og fortøyningsinnretninger for fartøy nede ved fjorden.

I 1867 var eiendommen Søndre Nærnes delt i to parter. Den andre grunneieren var Jens Adamsen Nærnes, som på denne tiden eide den ene parten av Søndre Nærnes, matr.nr. 43, lnr 148 b. Husene på denne gården var den gang plassert grensende til den planlagte dammen, på den nåværende eiendommen *Breidablikk*, Sundbyveien 3.

Eieren av det andre parten av Søndre Nærnes, matr nr 43, lnr 148 a, var Hans Olsen Nærnesstranden. Hans eiendom nevnes også i kontraktene, da anlegget muligens også ville komme til å berøre denne.

Demningen som nevnes i kontrakten er lett å finne igjen i dag. Den utgjør en lengde av ca 35 m i nordøst og videre noen få meter sørover derfra fram til utløpet av bekken som renner fra dammen. Langs disse 35 meterne er demningen opparbeidet med ca 2 m bredde på toppen. Største høyde for oppdemning er ca 3 m når man tar utgangspunkt i det opprinnelige terrenget på utsiden av demningen. På alle andre kanter er vannet naturlig oppdemt av terrenget, og dammens areal er på ca 17 daa. Største

Schwartzedammen. Demningen er markert med en tjukk, rød strek

dybde i dammen er ukjent, og det er derfor vanskelig å si noe om hvorvidt det kan ha vært vært et lite naturlig vann i vassdraget på stedet før oppdemningen. Det er ikke tegnet inn noe slikt vann på et kart fra 1826, men dette kartet er ikke særlig detaljert. Terrengholdene og den relativt enkle oppgaven med oppdemning over en kort strekning må uansett ha vært avgjørende for at Schwartz ville satse på et slikt prosjekt akkurat her.

Nedenfor gjengis kontrakten mellom Schwartz og den ene grunneieren, Jens Adamsen Nærnsnæs når det gjelder anlegg, drift og vedlikehold av dammen og isrenna:

Undertegnede Jens Adamsen Nærnsnæs og Advocat Schwartz erklærer herved og vitterliggjør saaledes at være forenede:

1. Jeg Jens Nærnsnæs overdrager hermed til Hr Schwartz Ret til paa min Eiendom søndre Nærnsnes Matr N 43 Løb 148 b og b1 af samlet Skyld 3 Dlr 2 Ort 13 Skilling at anlægge Dæmning til opsamling af Vand og dannelse af Kjærn ligesom Eneret til at benytte den paa dette Kjærn holdende Is. Dæmningens Retning bestemmes saaledes, at den ei maa falde nærmere Udhusene paa min Gaard end omtrentlig i Linie med de langs disse staaende Gjerde hvormed Dæmningen paa den fortsatte Strækning opføres, saaledes som efter Tærrenet findes hensigtsmæssigt, ligesom den gives den Høide, som Schwartz maatte bestemme. Schwartz er derfor berettiget til naarsomhelst at forhøie Dæmningen, hvilken han selvfølgelig er berettiget til altid at holde stængt. Ligelædes er Schwartz berettiget til i hensigt at fordybe og udvide Kjærnet, at foretage den Gravning han maatte ønske og til at henlægge den saaledes opkastede Jord langs Bredderne, hvorfra Grundeieren er berettiget til at bortføre den eller benytte Samme. Videre gives Hr Schwartz Ret til paa min Eiendom til Transport af Isen til Fjorden at anlægge og benytte Rende saaledes som denne efter Tiden vel viser sig hensigtsmessigt samt til at tage al den Grus, Jord, Steen og Desvidere paa min Eiendom, som han til Dæmningens og Rendens Opførelse eller Reparation maatte ønske. Ovenformeldt er Hr Schwartz berettiget til saavel til Dæmningens samt Rendens Opførelse, Reparation og Forandringer som ved den hele Bedrift at benytte min Eiendom, og udføre de Arbeider, som dertil er tjenlige, dog saaledes, at Grundeieren ikke derved paaføres anden Genanse, end hvad der følger af hensigtsmæssig Ordning og Øiemedets Opnaaelse. Specielt er Schwartz forpligtet til ei at hindre Passage paa de over Eiendommen førende Veie.
2. Samtlige meddelte Rettigheder overtages for et Tidsrum af 20 – tyve – Aar fra den 14d October d.a. at regne med aarlig Afgift 60 – sexti – Rdl. betales hver 14 April, vist dog Schwartz har Ret til naarsomhelst tidligere at opsige Kontrakten til den derpaa følgende 14d October. Efter Kontrakttidens Ophør eller efter Opsigelse tilfalder Dæmningen, saaledes som Samme er ved Fravigelsen befindes og forsaavidt den ligger paa Jens Nærnsnæs' Grund, dennes Eier. Efter skeet Opsigelse, maa ingen Forringelse af Leieren foretages paa Dæmningen ligesaaledes som ovenformeldt i det sidste Aar før Udløbet af de ommældte 20 Aar.
3. Jens Nærnsnæs forbinder sig til inden den 11te Juli d.a. at erhverve Samtykke fra Hans O. Nærnsnæsstranden til Opdæmningen, forsaavidt denne vil berøre hans Eiendom eller at erhverve kjøbt eller tilmageskiftet den Deel af samme, som derad matte oversvømmes. Opfyldes ei dette fra Jens Nærnsnes, har Schwartz Ret til at ogsaa at heve Kontrakten eller for egen Regning at træffe Overenskomst med Hans Nærnsnæsstranden.
4. Gyldigheden af denne Kontrakt er betinget af, at der godtgjøres at der til den her omhandlede Strækning er fornødent Vandtilsig til det omhandlede Øiemed, i hvilken Hensigt Nærnsnæs strax over Slaatten er forpligtet til at tilstoppe Afløbene. Dog er Schwartz

ogsaa berettiget til, om han ønsker dette, ved Tilledning af Vand at forøge Tilsiget, hvis ogsaa alt saaledes forøged Vand beholder Afløb i samme Rende over Jens Nærnsnæs' Eiendom.

5. Betales Afgiften ei senest inden 1 Maaned efter Forfald er Contrakten for eftertiden hevet, selvfølgelig dog først hvis forgjæves Paakrav er skeet.

Nærnsnæs den 19de Juni 1867

J. Arbo Schwartz
Jens A. Nærnsnæs

Til Vitterlighed: H. H. Nærnsnæs
Martin Olsen Løkeberg

Arne Myrvang

Kilder:

Lier, Røyken og Hurum sorenskriveri, pantebok nr 7, 1854 – 1869 (Digitalarkivet)
Røyken Kommunes kartsider

Schwartzedammen våren 2017. Vi ser eiendommen Breidablikk foran kirken til venstre i bakgrunnen. Husene på den parten av søndre Nærnsnes som Jens Adamsen eide i 1867 lå på dette tunet

Lensmann Nielsens pipebord

I denne artikkelen vil vi se nærmere på det lille møbelet *pipebord*. Det hørte med i en del av det vi kan kalle litt "finere" piperøkerhjem for 100 år siden. En annen betegnelse på møbelet er *pipestativ*. Dette fordi bordet hadde et stativ montert oppå i bakkant for oppheng av tobakks-piper. I dag er møbelet for lengst gått av mote. Utover på 1900-tallet ble nemlig bruk av sigaretter mer vanlig enn pipe. Aller først tar vi et kort tilbakeblikk på tobakkrøkingens historie.

Litt historikk

Tobakken kom til Europa fra Sentral-Amerika på 1500-tallet en gang. I begynnelsen var det særlig folk i det høyere sosiale skikt i Europa som røykte tobakkspipe. I 1632 nedla kong Christian IV forbud mot import av tobakk til Norge. Men allerede i 1643 ble forbudet opphevet. Kongen så nemlig her en mulighet til å skaffe penger til en slunken statskasse. Derfor ble tobakkimporten pålagt en klekkelig toll - slik har det stort sett vært siden.

I dag - år 2016 - bruker faktisk over en million nordmenn tobakk daglig i en eller annen form. (Undertegnede er ikke blant dem) Dette har store helsemessige konsekvenser. Men de skal vi ikke komme nærmere inn på her.

Tobakkspipen

Den første bruk av tobakk her i landet skjedde ved piperøyking. Leirpipe - eller krittpipe - var mest brukt i Norge, og også i resten av Europa. Men det ble også laget ben-, porselen-, merskum- og kalabapiper. Pipehoder ble også laget i tre. Den mest praktiske tresorten brukt til dette formål har det norske navnet *trelyng* (erica arborea). Dette er et 1-4 meter høyt buskkratt som bla vokser i Middelhavsland. Det er trevirket i overgangen fra stamme til rot som blir nyttet. Denne veden er hard, vanskelig å antenne og setter ikke noen bismak på røyken fra tobakken. Fine mønstre kan det også være i treet. I fagspråket kalles gjerne treet for *briarwood*. Særlig fine utgaver av denne pipetypen er relativt kostbare. Selve busken trelyng er sentvoksende og kan bli svært gammel.

Mesnapipen

Pioneren innen norsk pipeproduksjon er dreieren Guldbrand Larsen (1815-1902) fra Ringsaker. Han fikk en grundig dreie-utdanning i Hamburg hvor han bla lærte å arbeide med merskum. I 1844 startet han, som den første i Norge, fabrikkmessig produksjon av merskumspiper. Fabrikken lå på Lillehammer. Merskum er et mineral som er bløtt og lettere enn vann. Det finnes bla i Tyrkia. Etter en studiereise i Tyrkia og Frankrike gikk Larsen i 1860-årene over til produksjon av briarpipe. Disse fikk navnet "*Mesnapipen*" og ble svært populære.

Stempel fra Larsen pipefabrikk

De ble også i stor grad eksportert til våre naboland. Bedriften ble i 1984 solgt til utenlandske eiere, og Mesnapipen ble senere produsert i Danmark.

Pipebordet

Undertegnede flyttet til Røyken i 1955. Jeg leide et par år en liten leilighet i 2. etasje hos enkefru Laura Nielsen på Hasselbakken i Røyken sentrum. Her hadde hun og mannen, lensmann Hans Magnus Nielsen, samt den ugifte datteren Gjertrud Mildrida, kalt Millit eller Mildrid, hatt sin bolig og han sitt lensmannskontor fra omkring 1915. Lensmannen døde i 1953 og datteren ca. 1956.

I gangen i 2. etg på Hasselbakken sto et lite bord med flere flotte tobakkspiper opphengt. Det hadde vært lensmann Nielsens pipebord. Dette beskuet jeg daglig i de årene jeg bodde der. Jeg hadde mang en hyggelig prat med fru Nielsen, og hun fortalte meg også om lensmannens røkevaner. Til tross for høy alder (omkring 90 år) hadde hun et meget godt minne og stor fortellerevne. Men jeg husker også at hun ofte sa: *"Det er ikke noe morsomt å bli gammel"*. Hun ble 97.

Fru Nielsen tilbrakte sine siste leveår på Røyken sykehjem i Midtbygda. De hadde ingen livsarvinger. Det var fjernere slektninger som delte lensmannsfamiliens gjenværende verdier

Pipebordet fotografert mot den fine tømmerveggen i peisestua hos Thorleif Berg på Søndre Heggum i 2016.

Langpipa helt til venstre er litt spesiell. Selve pipehodet ser ut til å være laget av en trerot. Hvilke tresort det dreier seg om er vanskelig å fastslå. Ilegget til pipa har et sølvbeslått hengslet lokk med bokstavene W. G. inngravert. Bokstavene står trolig for Wilhelm Gabrielsen (1798 - 1862). Under pipehodet finnes et lite sølvskilt med mulige rester av en inngraving. Men denne er svært slitt og ikke mulig å tolke. Det lange, slanke røykrøret fra pipehodet er laget av løvtré med barken intakt, trolig hassel. I slike er det lett å bore ut margen for å gi plass til røyken. I tillegg er hassel svært seigt. Wilhelm Gabrielsen var lensmann i Røyken i årene 1835 - 1862 og bodde på Gunnerud. Han var også den siste private kirkeeier i Røyken. Men han solgte kirken til kommunen i 1849 for 2 000 spd. (8 000 kr). Lensmann Nielsens hustru, Laura Nielsen, f. Lingsom, var i slekt med Wilhelm Gabrielsen. Langpipa er trolig arvegods fra lensmann til lensmann via mellomledd.

Gravsteinen i røykengranitt over lensmann Gabrielsen og hans hustru finnes fortsatt på kirkegården i Røyken litt øst for koret. Den er relativt nylig bekostet restaurert av en slektning på Søndre Heggum.

Pipehodet på langpipe nummer to fra venste ser ut til å være laget av merskur. Det er relativt lett.

etter Laura Nielsens død. Etter en liten spørrerunde fant jeg pipebordet fra Hasselbakken i god behold hos Thorleif Berg på Søndre Heggum. Han er i slekt med Laura Nielsen.

Pipebordet har en høyde fra gulv til bordplate på 80 cm. Total høyde inkl. stativ er 140 cm, og bredde på bordplate 68 cm. Bordplate, sidevanger og skuffefronter av furu er finert, trolig med nøttetre. Skuffene er sinket (sammenføyd i hjørnene med tapper som griper inn i hverandre). Det er gjennomgående (åpen) sink i bakkant og halv blindsink i forkant, alt håndarbeide. Skuffene er beregnet på oppbevaring av røyketobakk, tobakkspung, rensekniv, piperensere m.v. Bordben og søyler til stativ er dreid. Bordet er brunbeiset og lakkert. Utførelsen som helhet er fint snekkerarbeide, men det har oppstått en liten sprekke i bordflaten. Ryggflaten i stativet bak pipene er trukket med sort fløyel, men denne er ikke original. Men så vidt jeg husker fra siste halvdel av 1950-tallet var det tilsvarende rygg den gang.

Lensmann Nielsen klar til utrykning fra sin bopel på Alstadhaug en gang i tidsrummet 1902-1915. Kontorvinduet, med utsikt til hele stasjonsområdet, sees til venstre på bilde. Utsikt til tross, jeg er blitt fortalt at Laura Nielsen syntes det ble for ensomt oppe på Alstadhaug. Hun likte å følge med i det som skjedde i bygda til enhver tid. Det var trolig derfor de bygde nytt bolighus med kontor samt uthus, Hasselbakken, like inntil hovedveien nede i sentrum. Dit flyttet de omkring 1915. Husene på Hasselbakken ble revet i forbindelse med bygging av nytt Røyken Sentrum for noen år tilbake. Foto utlånt av Thorleif Berg, Søndre Heggum, Røyken.

Lensmann Hans Magnus Nielsen

- * Født i Oslo 03.07.1861
- * Ansatt hos byfogden og ved sorenskriverkontoret i Drammen
- * I 1885 var han bosatt i en kjellerleilighet på nedre Bragernes sammen med tre yngre søsken som alle var født i Drammen, samt moren som var enke og handlende. Faren, Martin Nielsen, hadde vært justitsvaktmester(?)
- * Lensmann i Røken fra 8/7 1891
- * Giftet seg med Laura Lingsom (1869-1966) 5/3 1894 i Røken kirke, hun bosatt på Aasly (14/11)
I følge kirkeboka var dette brudgommens 2. ekteskap. Hans 1. hustru døde 12/5 -87. Skifteatt. datert 17/2-94.
- * Fikk datteren Gjertrud Mildrida 10/9 1894. De bodde da på Granhøy (i Røken sentrum)
- * Bygde bolig med kontor, Alstadhaug, på Søndre Heggum i 1902. (Nå Søndre Heggum terrasse 2)
- * I følge folketellingen for 1910 hadde de da tjenestejente, Jørga Andersen, 14 år, født i Røken, fjøsstell og husstell. Hun bodde i drengestubbygningen på Alstadhaug, og "tjenestegut ved lidet bruk", Hans Nilsen, 55 år, født i Østerdalen
- * Bygde nytt hus, bolig og kontor, Hasselbakken (11/15), i Røken sentrum ca. 1915
- * Satt i herredsstyret for Venstre 1905-07, og for en upolitisk liste 1914-19
- * Bestyrte lensmannsvervet alene til ut i 1920-årene
- * Kongens fortjenestemedalje i sølv i 1928
- * Sluttet som lensmann i Røyken i 1931 etter oppnådd aldersgrense 70 år
- * Døde i 1953 ca. 92 år gammel

Ole Sønju

Kilder:

Boka "Røyken bygd før og nu", 1928

Røyken historielags årbok 2014, artikkel av Jørn Jensen

Wikipedia.no

Folketellinger på internett

Kirkebøker for Bragernes

Kirkebøker for Røken

Røyken kommunes kartsider, inkl. SEFRAK-registreringer, på internett

Samtaler med enkefru Laura Nielsen på siste halvdel av 1950-tallet

Samtaler med Thorleif Berg på Søndre Heggum i 2016

LØKEN

*fra husmannsplass
til barnehage*

Røyken barnehage, med plass til 54 barn, sett fra Bråsetveien i april 2017. Tuntreet helt til høyre minner om hvor våningshuset en gang sto. Foto: Red.

I denne lille artikkelen vil vi i korte trekk se på utviklingen de siste 200 årene for den tidligere husmannsplassen Løken i Røyken sentrum. I dag er det veinavnet, **Løkenveien**, som minner oss om det som en gang var. Dette er en svært kort veistump som tar av fra Bråsetveien og fører frem til bla. Røyken barnehage som har adresse Løkenveien 1, 3440 Røyken. Det er skrå over veien for det relativt nye Røyken senter.

Navnet

Navnet *Løken* som stedsnavn i en eller annen form finner vi over det meste av landet, og også flere steder i Røyken som f.eks. Løkebru og Løkenes. Ordet *løk* som stedsbetegnelse betyr en relativt dyp elv eller bekk med sakteflytende vann. Denne betegnelsen passer svært godt på elva Hegga gjennom Røyken sentrum, og stedet Løken grenser til elva. Gjennom tidene har det vært et brukbart ørret- og ålefiske i Hegga. Perlefiske er også velkjent, og det var særlig i løkene dette var aktuelt. Svenskfødte Magnus Kellersen drev aktivt perlefiske og bodde bare et par steinkast nedenfor Løken fra 1885. I Røyken ble han gjerne kalt Magnus Perlefisker,

eller Magnus Veiby. Veiby var navnet på stedet han bodde mellom veien og elva. Forøvrig var han også murer. Mange kalte ham derfor Magnus Murer. I hvilke grad Løken-folket drev ørret- åle- eller perlefiske vet vi ikke. Men stedet lå gunstig til for slik virksomhet.

Løken sett fra sør-øst, trolig ca. 1920. Prestegården sees i bakgrunnen øverst til venstre.
Kilde: Røyken Historielags fotoarkiv

Opprinnelsen

Løken er skilt ut fra gårdsbruket Søndre Heggum, (65/1) like sør-øst for Røyken sentrum. Den første bosetting på Heggum skjedde oppe på selve høydedraget. Minner om gravhauger og funn fra steinalderen viser at stedet var bebodd lenge før den nåværende kirke ble bygget i 1229. Vi vet at eiendommen Søndre Heggum var kirkegods på slutten av 1300-tallet. I 1723 var det 2 oppsittere på Søndre Heggum, men det er liten grunn til å tro at noen av disse bodde på Løken. Den første fullstendige nominelle folketelling her i landet ble foretatt 1. februar 1801. Da finner vi totalt 27 navngitte personer fordelt på fire husstander på Søndre Heggum. Blant disse finnes også to husmannsfamilier med jord. Bostedsnavn er ikke angitt i denne folketellingen, men det er grunn til å tro at en av disse to husmannsfamiliene bodde på Løken. En studie av kirkebøkene for Røyken på 1780-tallet knytter med stor sikkerhet den ene husmannsfamilien til stedet "Skrabben" 1). Stedet fikk senere br.nr. 9 av g.nr. 65 Søndre Heggum. Derfor var det trolig husmannen Jacob Pedersen og kona Live Olsdatter som bodde på Løken i 1801. Han var 52 år, hun 44, begge gifte for annen gang. De hadde 6 hjemmeværende barn i alderen 6 til 23 år. Eldste sønn, Ole 23 år, var "Skoemager og Dragoun". Trolig en eller annen gang omkring 1750 eller så ble jorda ryddet og dyrket på Løken. Da ble trolig også det første bolighus og driftsbygning reist her.

Men en husmann var ikke eier av plassen han bodde på. Det var heller ikke de to husmennene under Søndre Heggum i 1801. Noen husmenn følte seg imidlertid "utnyttet" av bonden. Derfor kom det etter hvert lover som beskyttet husmannen mot mulig "overgrep" fra bonden. Den første loven kom i 1851. Men det var jordloven fra 1928 som la grunnlaget for endelig avvikling av husmannsvesenet i Norge. Størst mulig grad av selveiere var målet. Folketallet i Norge hadde økt raskt, og Norges jord måtte deles på flere. Da måtte mer marginale dyrkingsområder etter hvert tas i bruk. Løken er et slikt område i utkanten av hovedbølet, og med sterkt kupert jord.

Løken som selveierbruk

Specialliste over Folketallet m. v. i Kirkeskolens Skoledistrikt, Røken Sogn, Røkens Præstegjeld 31te December 1865 gir mer detaljert informasjon om Løken og de som bodde der:

Løken Matrikul No. 168, 1 bebodd Hus, 2 Husholdninger.

Kreaturhold; 1 stort Kvæg (ku)

Utsæd: 1/4 Tønne 2) Byg, 1 Tønne Havre, 1 Tønne Poteter

1. husholdning:

Erik Halvorsen Husfader, Selveier, Gaardsfulmæktig i Præstegaarden, gift.
40 Aar, fødested Saude, (Sauherad) Thelemark

Olava Christensdatter hans Kone, gift, 34 Aar 3), fødested Røken

Christian 4) Eriksen deres Søn, ugift, 8 Aar, fødested Drammen

2. husholdning:

Mikal Christiansen 5) Husfader, Sømand, Logerende, gift, 31 Aar, fødested Røken

Emilie Halv? hans Kone, gift, 26 Aar, fødested Lier

Som vi ser er brukeren av Løken blitt selveier. Det var han ikke ved folketellingen i år 1801. Løkens totale areal på dette tidspunkt var trolig omkring 25 mål.

Erik Halvorsen med familie må ha flyttet til Løken en gang mellom 1858 og 1865 fordi sønnen Christian var døpt på Bragernes 28/12 1858. Ennå i 1870 var Erik Halvorsen fra Løken gårdsfullmæktig i prestegården. Da representerte han sogneprest Paul Irgens Dybdahl i forbindelse med taksten for jernbanetraseen over prestegårdens grunn.

I folketellingen for 1891 heter det at Erik Halvorsen Løken er gårdbruker og selveier. Altså var han ikke lenger gårdsfullmæktig i prestegården. Husstanden består nå av 8 personer. Sønnen Christian er gift og har 3 barn. Videre bor den 75-årige skredder Ole Hansen fra Lier hos familien. Han er i tillegg stevnevidne, heter det. Christians yrke er gårdsarbeider, jernbanearbeider og tømmerkjører. Dette var en fin yrkeskombinasjon. Jernbanen hadde behov for sesongarbeidere langs togsporet om sommeren, mens tømmerkjøringen i hovedsak foregikk fra skogen på vinterføre. I jernbanens nærhet var liknende yrkeskombinasjon ganske vanlig, i alle fall på Østlandet.

I året 1895 finner vi disse opplysningene om Erik Halvorsen i ministerialboka for Røyken: *"Erik Halvorsen, selveier, født 1826 i Saude, død på Løken 3/1 1895 af vattersot, 6) begravet og jordfæstet 15/1 1895, læge tilkaldt"*. Han ble 69 år gammel.

En gjennomgang av kirkebøkene for Røyken for deler av siste halvdel av 1800-tallet tyder på at Løken har hatt mange leieboere, eller losjerende, gjennom årene. Det ser vi bla. av flere dødsfall som er knyttet til stedet. I 1885 døde to barn på Løken. 11-årige Konrad døde 19/2 av difteri og 5-årige Andreas døde 26/7 samme år av lungetæring. Spesielt vil vi nevne ett dødsfall som skjedde 6. oktober året etter, altså i 1886. I ministerialboka heter det at *"2-årige Hans druknet i Elven ved der at læge uden tilsyn, Læge ikke tilkaldt"*. Alle disse tre barna var også født på Løken. De tilhørte familier som enten var leieboere eller losjerende. En av de arbeidet på jernbanen. Da var et svært praktisk å bo på Løken som lå nær stasjonen.

Utparsellering av Løken

Helt på slutten av 1800-tallet og på begynnelsen av 1900-tallet ble det frasolgt noen byggetomter på den nordligste del av eiendommen Løken. Den sentrale beliggenheten gjorde eiendommen attraktiv for utbygging. Dette er beskrevet i Røyken historielags årbok for 2014 i en artikkel av Jørn Jensen. Derfor vil vi ikke omtale dette her. Vi vil i hovedsak bare beskrive den gjenværende del av 65/5, Løken.

Løken etter år 1900

I matrikkelen for året 1904 finner vi Olava Christiansen (76 år) som eier av Løken, 65/5. Hun var da enke etter Erik Halvorsen som var oppført som eier i 1865 og frem til sin død i 1895. Olava ble gjerne kalt Lava Løken av folk i nabolaget. Eiendommen Løken hadde da en matrikelskyld på 49 øre. I 1904 var hovedbølet, Søndre Heggum, gnr. 65, ifølge matrikkelen delt opp i 10 bruksnummer. Av disse var to utskilt fra Løken, det var Løkenes 65/6 og Løkebro 65/7.

Folketellingen for 1910 viser at Olava fortsatt er eier og bor på Løken. Hun hadde inntil da opplevd en fantastisk utvikling i sitt naboskap. Dette skal vi komme tilbake til. Nå har hun tatt etternavnet Løken, er 82 år og *losjerende i familien*, som det heter. Det er Anette Løken som regnes som familieoverhode. Hun er svigerdatter på Løken, er 51 år, født på Vang i Røyken, syerske og enke.

Tragisk skjebne

Som nevnt ovenfor var 51-årige Anette enke i 1910. Her ligger en tragisk skjebne bak. Hennes mann, Kristian, (sønn av Olava) hadde begynt på jernbanen som sesongarbeider. Dette å starte som sesongarbeider på jernbanen var for svært mange innfallsporten til fast ansettelse senere. Slik også for Kristian Eriksen Løken. Etter hvert fikk han fast ansettelse, først som banevokter, senere som baneformann. Da han var ca. 51 år, 19. august i året 1909 skjedde følgende. Vi siterer fra kirkeboka:

"Kristian Eriksen Løken, født 1858 i Drammen, død 19/8 1909, begravet og jordfæstet 25/8 1909, dødsårsak: overkjørt af Jernbanen, lege ikke tilkalt, anmerkning: fandtes ligg. sovende paa Skinnene".

Han er gravlagt på kirkegården i Røyken, men gravstedet er slettet.

Tilbake til folketellingen for 1910:

Enken Anette har tre hjemmeværende barn: Aagot Marie 17 år og syerske, Erik Halvard 13 og Margit Dagny 10 år. Trolig satt både mor og eldste datter hjemme i stua på Løken og sydde klær for folk i omegnen mot betaling. Den gang var det ikke vanlig for folk på landsbygda å kjøpe ferdigsydde klær i forretning. Men som enke etter en baneformann på jernbanen skal Anette, også etter datidens regler, ha en sikker pensjon både for seg selv og for hver av barna hun forsørger. Den pensjonen var det fullt mulig å leve av. Videre hadde de selveierbruk hvor de kunne holde husdyr og dyrke jorda. Noen materiell nød var det neppe på Løken. Vi vet også at Olava på sine eldre dager pleide å ta småjobber i omegnen. Som vi ser er dette en familie med tre generasjoner som bor sammen og fører en husholdning. Dette var vanlig for 100 år siden. Gamle og unge hjalp hverandre.

Folketellinger har en sperrefrist på 100 år. Folketellingen for 1910 er derfor den siste som er tilgjengelig.

Undertegnede kom til Røyken i 1955. Da eide Leif og Elise Ekrem Løken, og de bodde der sammen med tre døtre. Leif Ekrem (1910-1968) var maskinsjef og Elise (1913-2010) jobbet i kommuneadministrasjonen i Røyken. Ei tomt ble etter kort tid skilt ut til trygdekassebygg som ble tatt i bruk i 1957. I følge kommunens kartsider i 2017 er denne tomten på ca. 2,6 mål og har navnet Bjørkeli. I 1975 ble nybygd rådhus i Midtbygda tatt i bruk. Det ble i tillegg bygd en egen fløy tilknyttet rådhusbygget. Dit flyttet trygdekassa, og bygget på Bjørkeli (Løken) ble bygd ut til barnehage. I januar 1996 foretok fagfolk fra det såkalte SEFRAK-registeret en verne-vurdering av bolighuset på Løken. Konklusjonen er kort: *"Bygningen er ombygd"*, og den er uten flere kommentarer gitt verneklasse C, dvs. lite verneverdig. Om bolighuset heter det i kommunens kartverk i dag: *Godkjent tiltak: Enebolig revet*. Grunnmuren er også fjernet og brukt til gjenfylling av kjelleren, men det er tydelig å se hvor huset har stått. Murrestene tyder på at huset opprinnelig ikke har vært så stort. Men gamle bilder viser også vinduer for boligrom i 2. etasje. I dag er bare det store tuntreet tilbake på toppen av den lille kollen hvor bolighuset sto.

Utsnitt av flyfoto av Løken sett fra sør-øst i mai 1964. Uthusbygningen er revet og trygdekassebygget er kommet i stedet. Dette ble bygd om til barnehage etter at trygdekassa flyttet til rådhuset i 1975

Kilde: Røyken Historielags fotoarkiv

Sentral beliggenhet

Løken har på mange måter hatt en svært sentral beliggenhet i bygda allerede den gang de første mennesker bosatte seg der. Da husmannsplassen ble ryddet og bebygd, antagelig en gang omkring 1750, krysset bygdas hovedvei eiendommen Løken i nord-øst. Videre var det bare 10 minutter spasertur fra Løken til bygdas eldgamle steinkirke. Fra 1803 hadde husmannsbarna på Løken også sin skolegang på bygdas første faste skole i Klokkegården. Den lå like ved kirken på samme sted som dagens Klokkegård. I samme bygning åpnet bygdas aller første poståpneri i 1858 med kirkesanger Guldbrandsen som poståpner. I tillegg var han også lærer samme sted, også for barna på Løken.

Løken-barnas lærer fra 1858. Han var også bygdas første poståpner fra samme tidspunkt og bodde i Klokkegården. Foto fra boka Røyken bygd før og nu, 1928

Men det var i 1872 det store eventyret skjedde i Røyken sentrum. Da åpnet Christiania-Drammen-Jernbane. Røyken fikk sin første, og eneste, jernbanestasjon bare 4-5 minutter unna Løken, og med "tog til verdens ende". Så heter det i alle fall i bygdesangen. Året etter flyttet postkontoret fra Klokkegården til jernbanestasjonen. Som vi har nevnt foran ble jernbanen også arbeidsplassen til sønnen på Løken. Men den ble også hans tragiske skjebne. Et års tid etter at jernbanen ble åpnet kom stedets første landhandleri samt skysstasjon rett over veien for jernbanestasjonen. Allerede i 1880 ble det åpnet nok en butikk på naboeiendommen, og i 1892 kom telefonsentral omtrent på samme sted. Fra samme tid holdt lensmannen noen år til på Granhøy i sentrum. Men i 1902 bygde han standsmessig villa med kontor, Alstadhaug, på Søndre Heggum og flyttet dit. Søndre Heggum var for øvrig lensmannsfruens hjemsted. Fra Alstadhaug kunne lensmannen "overvåke" Løken fra kontorvinduet sitt. Den siste storeablering i sentrum på 1800-tallet var den kjempestore meieribygningen som ble tatt i bruk i 1899. Der var det også stor festsal, meierisalen, og nok et landhandleri åpnet dørene i samme hus. Vi stopper oppsummeringen her. Men vi tilføyer at alt lå bare noen steinkast unna plassen Løken. Den lå så avgjort i bygdas sentrum.

Søndre Heggum og Løken anno 2017

Som nevnt foran var gnr. 65, Søndre Heggum, i 1904 delt opp i bare 10 bruksnummer (hvorav Løken hadde nr. 5). I dag er gårdsnummeret 65 delt opp i langt over 200. Det er i hovedsak lite produktive utmarksområder som er bebygd, mens de sammenhengende dyrkede arealer i hovedsak er intakte. Den siste oppmåling vi finner på kommunens kartsider på internett i januar 2017 er 65/221 med et areal på ca. 46 mål. På denne tomte er Røykenbadet bygd. Det ble innviet lørdag 14. januar 2017 og er Røyken kommunes hittil dyreste bygg (ca. 300 mill. kr). Også Røykenbadet ligger bare noen steinkast unna Løken.

Som nevnt foran er deler av eiendommen Løken, 65/5, etter hvert blitt utparsellert til byggetomter, inkl. barnehage. Av et opprinnelig areal på anslagsvis 25 mål er 10.7 mål tilbake. Dette fremgår av kommunens kartsider på internett i januar 2017.

Ole Sønju

Fotnoter:

- 1) Skriveformen Skrapen nyttes i folketellingen fra 1865. I kirkeboka fra 1780-tallet skrives Schrapen. I matriklen fra 1904 skrives det Skrabben. Stedet har fått bruksnummer 9 av gårdsnummer 65, Søndre Heggum. Det har et noe større areal enn Løken.
- 2) 1 tønne = 139 liter (tørre varer)
- 3) I følge folketellingen for Røken for 1910 var hun født 8/2 1828. Hvis dette er riktig måtte hun vært 37 år i 1865. I følge ministerialboka for 1828 ser det ut til at foreldrene bodde på Husebyeie da hun ble født, men innførslene er noe uklare og upresise.
- 4) I følge ministerialboka for Bragerne for 1858 var han født 21. oktober og ble døpt 26. desember 1858. Han fikk navnet Hans Christian. Men det ser ut til at han senere bare brukte navnet Christian, eller Kristian.
- 5) Han var trolig bror til Olava og var fadder da Hans Christian ble døpt i 1858 på Bragerne.
- 6) Vattersot, gresk hydrops. Sykelig tilstand med vannansamling i organismen.

Kilder:

Boka: Røyken bygd før og nu, 1928
 Folketelling 1801 i datautskrift
 Folketelling 1865, fotokopi av original
 Folketelling 1891 på internett
 Folketelling 1910 på internett
 Ministerialbøker for Røken på internett
 Ministerialbøker for Bragerne på internett
 Norges matrikel 1. juli 1904 Røken herred
 Bygdemagasinet nr. 48, artikkel av Bjørn Fossnes
 Røyken historielags årbok 2014
 Røyken kommunes hjemmesider på internett
 Kommunens kartsider inkl. SEFRAC-registeret på internett
 Gravsteiner på kirkegårder i Røyken, v/ Odd Arne Svendsrud, på internett
 Røyken historielags årbok 2014, artikkel av Jørn Jensen
 Røyken historielags fotoarkiv v/ Kjell Jørgensen

Bygdeoriginalen salmaker Georg Knudsen

Hvem var han, og hvor kom han fra?

Røyken har, i likhet med andre bygder, hatt mange bygdeoriginaler gjennom tidene. En av de mest kjente over det meste av bygda var salmaker Georg Knudsen, eller "salmaker'n", som han gjerne ble kalt. Vi har omtalt han i Bygdemagasinet nr. 23, september 1992. Også i boka Røyken, bygda og menneskene, 1940-2000, finner vi beretninger om salmaker'n. Videre var omslaget på Røykenkalenderen 2012 viet ham. Om hans idrettslige "bragder" her i bygda kan du lese i boka "Vestbygda gjennom tidene og Spikkestad Vel gjennom 50 år" (1975). Vi skal ikke gjenta disse beretningene her.

Men hvem var han egentlig, og hvor kom han fra? Det forteller beretningene vi har nevnt ovenfor lite eller ingen ting om. Derfor vil vi i denne lille artikkelen forsøke å gi et svar.

Vi starter med kirkeboka for Nedre Eiker, ministerialbok nr. 4, barnedåp. Den 9. juni i året 1895 blir et guttebarn døpt i Nedre Eiker kirke. Barnet er født 8. mai samme år og får navnet *Georg Martinus*. Foreldre er teglverksarbeider Søren Oscar Knudsen, født 17/4 1866 i Nedre Eiker, og Gjertrud Drægne, født 21/8 1864 i Lyster. (Luster herred i Sogn og Fjordane fylke) Familien har bopel på Vinnes i Nedre Eiker.

Vi følger familien videre og gjør et sprang vel 15 år frem i tid til folketellingen 1/12 1910. På dette tidspunkt finner vi familien Knudsen i Dronninggate 17 på Øvre Bragernes i Drammen. Nå er husstanden øket til 7. Georg Martinus har fått tre søsken, to jenter og en gutt. Videre bor ei 19-årig ugift kvinne fra Sigdal hos familien. Hun skal "lære at sy Kjølesøm", heter det. Det var ganske vanlig for 100 år siden å ta imot fremmede i husstanden mot betaling i en begrenset tid. Dette for å styrke familieøkonomien. Faren arbeider nå på papirfabrikk. Om moren heter det at hun er beskjeftiget med "tyndbrødbagning". Trolig bakte hun flatbrød for folk mot betaling. Dette må ha vært det vi kan kalle en relativt aktiv familie som sto på for å klare seg selv.

Salmaker Knudsen. Foto fra DT & BB fredag 6. mai 1960

Georg Martinius er nå fylt 15 år og er allerede ute i lære. Det var vanlig for arbeiderfamiliers barn den gang. Det heter at han er "Læregut hos Sadelmager", og han bor fortsatt hjemme hos foreldrene i Dronninggate. De tre yngste barna i familien er født i årene 1901 - 1907, alle i Drammen. Derfor må vi tro at familien flyttet til Drammen senest i 1901. Vi vet jo at teglverkene i distriktet fikk en knekk i år 1900 på grunn av sviktende avsetning. Det kan være grunnen til at faren har skaffet seg annet arbeide. Georg Martinius må derfor ha hatt hele sin skolegang på Bragernes. I følge statistikkloven gis det ikke innsyn i folketellinger før etter 100 år. Derfor er 1910-folketellingen den siste tilgjengelige.

Beretningen videre om hans liv og virke baserer seg i hovedsak på notater fra samtaler jeg hadde med ham på 1950-60-tallet. Han gikk i lære hos salmaker Kulberg på Øvre Bragernes, nær hjemmet i Dronninggate. Jeg husker at han ofte hadde rosende ord å si om arbeidskameratene der. Etter fullført læretid i 1914 flyttet han hjemmefra. Det var omtrent samtidig med utbruddet av 1. verdenskrig. Først fikk han jobb i Larvik, senere i Bergen og Stavanger. Men mest var han opptatt av å fortelle at han hadde vært ansatt hos hoffsadelmester Løwenborg. Jeg tror han hadde tilhold i Oslo. Da hadde han sogar hatt jobb på det konglige slott og hilst på selveste Kong Haakon, og kongen hadde hilst tilbake. På Skaugum hadde han også hatt oppdrag. Han satte stor pris på kongefamilien. Kanskje ikke så rart, ifølge folketellingen fra 1910 bodde familien i Dronninggt. Selv fortalte han at de hadde bodd i Konggata. Men dette var, og er, nabogater på Øvre Bragernes i Drammen, og "kongelige" er de jo begge.

I 1927 mente han at han var i besittelse av maksimale kunnskaper innen sine fag. Han ville starte for seg selv og være sin egen herre. Derfor sa han farvel til den faste jobben i Oslo. At valget falt på Røyken tror jeg hadde med tilfeldigheter å gjøre. Men slik er jo livet for mange av oss. Den gang var hesten enerådende som trekkraft i jord- og skogbruk. Det fantes omkring 400 hester i Røyken den gang. Disse gjorde tungarbeidet, og det ga stor påkjenning på seletøyet. Derfor var det stort behov for en salmaker for å holde seletøyet i orden, og Knudsen hadde nok å gjøre. Da dro han fra gård til gård med salmakerverktøyet i ryggsekken, og ble gjerne noen dager på hvert sted. Stort sett sto han i et rom i uthuset og reparerte seletøyet på gården. Han fortalte meg forøvrig at han var fagutdannet både som salmaker, møbeltapetserer og byggtapetserer. I Knudsens læretid og frem til 1930 hørte disse tre fag sammen under salmakerutdanningen, men man tok fagprøven i ett av dem. For Knudsens vedkommende var det salmakerfaget. Læretiden var 4 år. "Salmaker'n" var stolt av sitt fag, og at han var "den eneste i 100 mils omkrets", som han pleide å si. Forøvrig pleide han å si at det var "fæle tider", dette fordi hans fag var i ferd med å dø ut. I det siste tiåret av sitt liv var det særlig i de siste to fag han hadde noe å gjøre. Hadde han en tapetseringsjobb kalte han seg *kongelig tapetsermester*. Besto jobben i å trekke et stuetak med strie og maskinpapir pleide han å si: De kaller meg *takeksperten*.

"Salmaker'n" måtte vært en storforbruker av snus. Særlig når han jobbe rant det brunt snusblandet spytt fra munnvikene nedover haka. Det var ikke noe pent syn. Forøvrig hadde "salmaker'n" en lite tillitvekkende væremåte, for å si det mildt. Jeg vil nevne en liten episode fra 1960-tallet. Da ble de store boligblokkene på Bondivann bygd, og "salmaker'n" hadde fått jobben med å strekke en del av stuetakene med strie og maskinpapir. Han pendlet med toget fra Røyken med limbøtta på en kjepp over skuldra. Limet hadde han laget i stand på meieriet før han reiste om morgenen. Der fikk han varmt vann til rugmelsklisteret. Materialene, strie, maskinpapir og stift samt rugmel, kjøpte han i bygningsartikkelforretningen i meierigården

i Røyken sentrum. Der var han fast kunde. Undertegnede "bestyrte" en tilfeldig dag denne forretningen på 1960-tallet. Da kom det en telefon fra en entreprenør i Asker og spurte etter sjefen. Jo, akkurat da var det jeg. Han fortalte at han hadde en kar ved navn Knudsen som utførte et oppdrag for dem. Nå ville han ha forskudd fordi han skyldte penger i forretningen i Røyken. Litt nølende kom spørsmålet: "Kan vi la ham få pengene - eller er det kanskje bedre at vi sender pengene direkte - mannen ser jo litt underlig ut - -" Jeg beroliget han med at "salmaker'n" gjorde opp for seg, så han kunne trygt betale ham det han måtte ha til gode. På mitt spørsmål fikk jeg til svar at de var godt fornøyd med takjobben han utførte. Nylig fikk jeg fortalt at han i 1935 hadde trukket taket i ei stue i det nybygde huset på Søndre Heggum med strie og maskinpapir. I dag, 82 år senere, er taket like fint. Kanskje fortjente han tittelen *takeksperten*?

"Salmaker'n" fortalte meg at han hadde vært aktiv turner før han kom til Røyken. Om jeg ikke husker helt feil hadde han sogar vært for-turner i Oslo turn. Han hadde demonstrert sine turnferdigheter i et utall av stevner i distriktet. Jeg kjente han bare da han var i 60-årene, men for meg var det da litt vanskelig å forstå at han noen gang kunne ha vært turner.

Jeg husker spesielt våren 1960. Da var han svært opptatt av å fortelle at han snart kunne feire jubileum. For det første fylte han 65 år søndag 8. mai, og så var det 50 år siden han hadde begynt i salmakerlære. Så egentlig hadde han dobbeltjubileum. Det ble ordnet slik at avisen Drammens Tidende og Buskeruds Blad intervjuet han i meierigården i Røyken noen dager forut. Fredag den 6. ble intervjuet gjengitt i avisen, og det gikk tydelig frem at på søndag fylte han år. Sammen med intervjuet fulgte et stort foto av "salmaker'n" på trappa utenfor bygningsartikkelforretningen i meierigården med seletøy over skuldra. Bursdagsfeiring ble det også med en håndfull gjester. I en krok på meieriet drev han med omstopping av divaner o.l. i ledige stunder. Der ble det rigget til for selskap på søndag formiddag med rikelig med drikkevarer. "Salmaker'n" hadde en viss likhet med den britiske statsminister Winston Churchill. Dette ble det ofte spøkt med. Det var forøvrig en rolle han befant seg meget vel i. Mange av oss husker Churchill, nesten alltid med hatt og stokk samt sigar i munnen. Derfor var bursdagspresangen hatt, stokk og sigar. Bursdagsfeiring utkledd som "britisk statsminister" var noe "salmaker'n" satte stor pris på og ofte snakket om senere.

I Røyken var "salmaker'n" i mange år samboer med ei enke ved navn Hilda Fjellstrøm på Spikkestad. Men også andre kvinner var inne i bildet. Senere, på 1950-tallet, bodde han og Hilda samt hennes sønn Alf Fjellstrøm en del år i en sidebygning hos Berg på Søndre Heggum i Røyken. Alf Fjellstrøm hadde forøvrig litt kunstneriske anlegg som kunstmaler. Sine siste år tilbrakte "salmaker'n" sammen med Hilda i ei brakke i sørhellinga ved Gleinåsen. Det var før boligutbyggingen startet for alvor der.

"Salmaker'n" sa ofte at han trivdes svært godt i Røyken. Han tilbrakte faktisk hele 37 av sitt 69-årige liv her i bygda. Mange arbeidsplasser hadde han hatt tidligere, og jeg spurte han en gang om han ikke hadde funnet seg til rette de steder han hadde vært. "Å, jo da," svarte han, "det var for å perfektjonere meg enda mer. Ingen kan sette spørsmålstejn ved mine faglige kunnskaper".

Georg Martinius Knudsen, "salmaker'n", døde 17. juli 1964. Han skjøttet sitt yrke helt til sin siste dag. Så vidt jeg vet har han ingen etterkommere, ei heller etterlot han seg noen materielle

verdier av betydning i denne verden. Men minnet om "salmakern" vil leve fortsatt mange år i bygda.

Ole Sønju

Kilder:

Kirkebok for Nedre Eiker for året 1895

Ministerialbok nr. A8 for Luster for året 1864

Ministerialbok nr. 1 for Nedre Eiker for året 1866

Folketellinger på internett

Gyldendals store konversasjonsleksikon, 1972

Drammens Tidende og Buskeruds Blad fredag 6. mai 1960

Egne notater fra samtaler med "salmakern" på 1950-60 tallet

Samtaler med Thorleif Berg på Søndre Heggum i 2017.

Samtaler med Ole Rud på Spikkestad i 2017

Ny møteplass i førjulstid

Røyken Historielag var spesielt invitert til å ha en utstilling under julemarkedet i Sekkefabrikken 4. desember i fjor. Det ble en vellykket møteplass som gav 18 nye medlemmer.

Morten Fleischer hadde ansvar for salg av bøker og kalendere.

Arrangørene gav oss god plass rett ved inngangen til å stille ut gjenstander med tilknytning til vinteren. Til sammen var det 43 aktører som solgte alt fra kunst, hjemmebaktst, husflid og klær.

Til julemarkedet produserte Historielaget 11 bilder fra vårt arkiv med vinterlige motiver, og vi produserte nye plakater der vi formidler noe av det vi driver med. Plakater og bilder ble laget i stort format, 60x90 cm, og printet ut og plastfoliert til sterkt rabatterte priser av fotograf Morten Flaten på Slemmestad. Folieringen gjør at bildene kan brukes flere ganger både utendørs og innendørs.

Museumsgruppa bisto med å plukke ut aktuelle gjenstander og fraktet en spiss-slede tur/retur Hernestangen, noe som bidro til å gjøre utstillingen ekstra spennende og iøyenfallende. I tillegg stilte vi ut ski, is-sag og redskap brukt til isskjæring, kjelker, skøyter, hestetruget, tømmerselede, sopelime – og hjemmebrenntsapparat.

Morten Fleischer hadde ansvar for salget av bøker og 2017-kalendere, mens Arne Torvbråten og Per Olav Berg solgte inn 18 nye medlemmer i løpet av de seks timene som julemarkedet holdt åpent.

Etter stands på Spikkestad, i Røyken sentrum, på Rortunet før jul, fikk Historielaget til sammen 39 nye medlemmer.

Å lage en innbydende presentasjon med plakater, store bilder og utstilte gjenstander, slik som i Sekkefabrikken, skaper rom for en møteplass der nyinnflyttere og ikke-medlemmer får møte representanter fra Historielaget til hyggelig prat. Det var mange som tok turen innom utstillingen og som fikk øynene opp for hva Historielaget driver med.

Per Olav Berg

Museumskomiteén i arbeid på Hernestangen

Røyken Historielag takker for støtten vi fikk fra Røykenmila i fjor og bekrefter at pengene skal gå til innredning av kjelleren på Gjellumstua som står på Hernestangen.

Museumskomiteén har tatt på seg oppgaven for Røyken kommune å flytte over alt materiell fra den nedlagte Fjordfestival og kaste det som ikke lenger kan brukes. Når denne omfattende jobben er gjort, så skal vi innrede kjelleren som museum og her kommer pengene fra Røykenmila til å bli brukt. Vi skal lage et bryggerhus slik at vi kan vise skoleklasser hvordan man vasket tøy i gamle dager. Røyken Historielag har et samarbeidsprosjekt med Røyken kommune og Den Kulturelle Skolesekken hvor vi hver høst har alle 4-klassinger på omvisning på våre museer. Sist høst hadde vi nesten 300 elever innom.

Her ser vi dugnadsgjengen fra museumskomiteén foran kjelleren som skal tømmes. Fra venstre Ove Midtsem, Thorleif Berg, Bjørn Eric Hansen og Kjell Klausen. 10 kuldegrader, snø og is hindrer ikke gjengen i å møtes hver torsdag.

Gardarike!

I Vikingenes fotspor sammen med Røyken Historielag!

Vikingene på 800-tallet reiste mot øst, og veien til disse landene kalte de for Austerveg eller Østerled. På denne tiden var det lite veier så det letteste var å reise med båt på elver og vann. På de 2 største elvene som heter Dnepr og Volga kunne de komme helt ned til Svartehavet og det Kaspiske hav. Så langt skal ikke vi, men ta for oss Gardarike, området fra Riga, østover til Pskov, Kremlin, Novgorod, St. Petersburg og ender opp i Tallinn. Dette blir en reise tilbake i historien til 800 – 1000 tallet.

Avreise 21. august. 9 dager.

21. august. Hjemstedet – Stockholm. Ca. 640 km.

Tidlig avreise. Turen i dag går gjennom Sverige til Stockholm. Det blir pauser for benstrek og mat underveis. Kl.17.00 er det avgang med Tallink/Silja til Riga. Middagsbuffet i restauranten Romantika Buffet rett etter ombordstigning.

22. august. Riga.

Frokost om bord mens båten seiler inn til denne vakre gamle vikingebyen. Ankomst kl. 11.00 lokal tid. (Kl. 1 time fram.)

På kaia venter vår russiske norsktalende guide som skal være med oss på hele rundturen.

Det blir en runde i byen, det blir felles lunsj før vi sjekker inn på sentralt beliggende Opera Hotel Etter middag rusler vi i den Gamla Stan og opplever en gammel tid i en ellers så hektisk hverdag.

23 august. Riga – Pskov Ca. 300 km.

Frokost. Vi pakker bussen og stater dagen med et besøk på markedet som tilbyr deg absolutt alt mellom himmel og jord. Så kjører vi 2.5 time til den Russiske grense som også kan gi oss en artig opplevelse. Deretter kjører vi til et munkekloster som ble bygget i det 15 århundre. Her blir det lunsj. Nå er det 5 mil igjen til Pskov hvor vi sjekker inn på Rizskaja Hotel. Etter middag blir det en runde med buss og til fots. Her er forsvarsverk med svenske navn fra svenske vikinger.

Pskov, foto:Andrey Selskiy

24 august. Pskov – Novgorod (Gardariket) Ca. 220 km.

Frokost. Vi starter dagen med en tur til Kremlin hvor vi blir kjent med byens gamle historie. Her opplever og ser vi ting som neppe noen fra Norge har sett før oss! Spennende?? Etter lunsj reiser vi til Novgorod, som er ca 22 mil fra Pskov, her er det blitt gode veier og vi klarer det på ca 3 timer. Ved ankomst Novgorod, sjekker vi inn på Hotel Intourist. Etter middag blir det en tur til fots og vi opplever historien som vi har fått høre om tidligere på dagen. Rik på historie og kjent blant mange vikinger!

Wikimedia Commons

25 august. Novgorod – St. Petersburg. Ca.200 km.

Frokost. Byrunde med en lokal guide. Så blir det avreise mot St.Petersburg, det blir lunsj under veis på et flott sted med en fin historie. Vi ser og lærer mye under denne dagen!

Ankomst St.Petersburg og vi sjekker inn på hotell Moscow. Middag. Til avtalt tid spaserer vi over gaten til Aleksander Nevsky klosteret. Klosteret var et av de 4 mest betydningsfulle kloster før revolusjonen. Grunnlagt i 1710 av Peter den Store.

26.august. St. Petersburg.

Frokost. Bytur med buss og til fots, lunsj i byen. Videre besøker vi Peter og Paul festningen med katedralen hvor alle russiske tsarer etter Peter den 1 og til den siste russiske tsar ligger begravet. Vi skal også besøke Eremitagen, Kazan katedralen, Puskin palasset! Middag på hotellet.

27 august St. Petersburg – Tallinn. Ca. 370 km.

Frokost og avreise mot Tallin(Rewel som het byen i gamle dager...) Vi kjører til Ivangorod som er kjent for sin festning, så over grensen til Narwa og inn i Estland som ble selvstendig fra Sovjet i 1991. I dag blir det lunsj på et flott sted, som eides av en privat estlander som forteller om Estlands liv og historie..

Ankomst Tallin, vi bor på Viru Hotel ikke langt fra Gamle byen og middag i kveld blir på byen. Etterpå tar vi en By night tur!!! Til fots.

28 august. Tallinn

Lang og god frokost. Kl.10.00 pakker vi bussen og ser nærmere på byen som Olav den Hellige satte sitt preg på. Det blir med buss og delvis til fots i den gamle bydelen. Det hele avsluttes i sentrum hvor lunsjen i dag ordnes på egenhånd. Deretter blir det tid på egenhånd, kanskje litt shopping? før vi kl. 17.00 møtes ved bussen som kjører ned til båten. Straks etter avgang blir det aftensbuffet. Så er kvelden din og vi hygger oss om bord mens båten bringer oss over til Stockholm.

29. august. Stockholm – Norge.

Frokost om bord mens vi seiler inn den vakre svenske skjærgården. Ankomst Stockholm kl.10.00 lokal tid. (Kl.1 time tilbake) Vi skrur også tiden fram igjen til 2017. Nå går turen hjemover med pauser for mat og benstrekk.

Pris kr. 13.990,- pp som inkl.

- Bussreisen med 4 **** buss
- Båtreisen Stockholm – Riga, Tallinn – Stockholm i 2 sengs innv. lugar
- 2 frokoster, 2 aftensbuffeer inkl. øl/vin/min.vann og kaffe.
- 6 hotell overnattinger, dobbeltrom.
- 6 middager
- 7 lunsjer.
- Alle innganger og lokale guider ifølge program.
- Norsk talende russisk reiseleder fra dag 2 til og med dag 7.

Tillegg:

Enkeltrom kr. 1.800,-

Enkeltlugar kr. 600,-

Utvendig lugar kr. 400,- pr lugar

Siste frist for bestilling av denne turen er 16. juni. Dette på grunn av visum til Russland.

Opplevelser i kø i Østerled

– Dere vil oppleve kultur, historie og tradisjoner som ikke alle andre turister får. På denne turen tar jeg dere med bak kulissene i området mellom Riga, St. Petersburg og Tallin, sier turoperatør og guide Igor Mulev.

Igor Mulev har lagt opp turen som Røyken Historielag inviterer til fra 21. august og i ni dager fremover. Det har han gjort i samarbeid med Th. Liens Turistbusser.

– Dette blir en helt spesiell tur hvor vi får en unik mulighet til å oppleve noe annet enn de andre charterturene som går til Baltikum og St. Petersburg, sier «reiseansvarlig» i Røyken Historielag, Per Olav Berg.

Igor Mulev er russer, nå bosatt i Tallin. Han studerte i St. Petersburg, der han lærte seg godt norsk ved å snakke med nordmenn.

Reiseansvarlig i Røyken Historielag, Per Olav Berg, og turoperatør og guide Igor Mulev ønsker velkommen til tur i vikingenes fotspor i Gardaríki, i regi av Th. Liens Turistbusser.

Utrolige historier

– Vikingene på 800-tallet reiste mot øst, og veien til disse landene kalte de for Austerveg eller Østerled. På de to største elvene som heter Dnepr og Volga kunne de komme helt ned til Svartehavet og det Kaspiske hav. Så langt skal ikke vi, men tar for oss Gardariket med buss; området fra Riga, østover til Pskov, Kremlin, Novgorod, St. Petersburg og ender opp i Tallinn. Dette blir en reise tilbake i historien til 800 – 1000 tallet, sier Igor Mulev.

– Vi skal bevege oss i vikingenes fotspor. Norske vikinger tok med seg svenske vikinger på sine ferder østover. En tur som den vi skal gjøre, skaper kontakt med historien og møter med mennesker. I Kremlin har det ikke vært mange norske turister. Her får vi høre utrolige historier om prinsesser og konger fra vikingenes tid, legger han til.

God mat og drikke

– Vi kjører til Stockholm og ferge derfra til Riga. Her møter vi Igor, som vil være med oss som spesialguide hele veien. Vi skal overnatte på hoteller i Riga, i Pskov, Novgorod, St. Petersburg (to netter) og i Tallin. Hele veien er vi garantert god service og god mat og drikke, sier reiseleder Berg.

– Detaljert turprogram ligger på hjemmesidene til Th. Liens Turistbusser, der det også er skjema for påmelding. I og med at vi må ha visum til Russland, er det spesielle frister å ta hensyn til. Også på hjemmesidene til Røyken Historielag, under «aktiviteter» ligger programmet, opplyser Berg.

– Dette er en åpen tur for hvem som helst, men jeg håper folk med tilknytning til Historielaget skynder seg med påmelding. Vi har jo bare én buss, sier han.

Referat fra Årsmøte 2017 i Røyken Historielag 09.03.2017

Sak 1. Åpning

Sak 2. Godkjenning av innkallingen

Sak 3. Valg av møteleder og to til å underskrive protokollen fra møte.

Sak 4. Årsberetningen

Sak 5. Revidert regnskap for 2016.

Sak 6. Fastsettelse av kontingenten for 2017

Sak 7. Budsjett 2017

Sak 8. Forslag fra Styret

Sak 9. Innkomne forslag

Sak 10. Valg

Sak 1. Leder Kåre Selvik ønsket velkommen og åpnet Årsmøte 2017 ,
det var 47 fremmøtte.

Sak 2. Innkallingen ble godkjent

Sak 3. Leder Kåre Selvik ble valgt til møteleder og Jørn Jensen og Kjell Jørgensen ble
valgte til å undertegne protokollen.

Sak 4. Årsberetningen ble gjennomgått og godkjent , uten kommentarer.

Sak 5. Regnskapet ble godkjent med stødige kommentarer fra kasserer Solberg

Sak 6. Årskontingenten ble opprettholdt med kr 300,- i 2017.

Sak 7. Budsjett for 2017 ble godkjent

Sak 8. Ingen

Sak 9. Ingen innkomne forslag

Sak 10. Valget ble gjennomført etter valgkomiteens forslag med rask og stor
applaus.

Valgresultatet 2017:**Styret**

Leder Per Olav Berg	Ny, 1 år	(til 2018)
Nestleder Bjørn Auke	Gjenvalg, 2 år	(til 2019)
Kasserer Arnulv Solberg	Ikke på valg,	(til 2018)
Sekretær Bernt Otto Hauglin	Ikke på valg,	(til 2018)
Styremedlem Arne Edvard Torvbråten	Ny, 2 år	(til 2019)
Varamedlem Ellen Tyberg Ring	Ny, 1 år	(til 2018)
Varamedlem Ragnhild Hovind	Ny, 1 år	(til 2018)
Varamedlem Morten Fleischer	Gjenvalg, 1 år	(til 2018)

Arrangementskomiteen (alle for 1 år)

Marit Solberg – leder	Gjenvalg
Laila Bjerknes	Gjenvalg
Frøydis Heimdal	Gjenvalg
Inger Graff	Gjenvalg
Ingrunn Bergem	Gjenvalg
Anne Barbro Viken	Gjenvalg

Museumskomiteen (alle for 1 år)

Bjørn Eric Hansen – leder	Gjenvalg
Frøydis Christoffersen	Gjenvalg
Liv Davidson	Gjenvalg
Ove Midtsem	Gjenvalg
Kjell Klausen	Gjenvalg
Thorleif Berg	Gjenvalg
Unni Rolfsnes	Gjenvalg
Svein Møjerberget	Ny

Bygdemagasinet (alle for 1 år)

Arne Myrvang -- redaktør	Gjenvalg
Kjell Jørgensen	Gjenvalg
Bjørn Fosnes	Gjenvalg
Rolf "Mulen" Karlsen	Gjenvalg

Slekts- og gårdshistorie (alle for 1 år)

Arne Myrvang -- leder	Gjenvalg
Anne Elisabeth Myrvang	Gjenvalg
Ragnar Ølstad	Gjenvalg
Jan Ølstad	Gjenvalg

Kjell Nergaard
Tone Stokker Martinsen

Gjenvalg
Gjenvalg

Revisorer

Martin Aasgaard
Harald Melvold

Ikke på valg, (til 2018)
Gjenvalg, 2 år (til 2019)

Årbokkomiteen (alle for 1 år)

Kåre Selvik -- leder
Terje Martinsen
Jørn Jensen
Inger Drøngsrud Førde

Ny
Gjenvalg
Gjenvalg
Gjenvalg

Oldtidsveien (alle for 1 år)

Ole Kjølen -- leder
Bjarne Kjos
Ole Rud
Martin Aasgaard
Jan Bjerknes
Harald Melvold

Gjenvalg
Gjenvalg
Gjenvalg
Gjenvalg
Gjenvalg
Gjenvalg

Kyststien (alle for 1 år)

Harald Melvold -- leder
Odd Rønning
Arve Solli
Anton Eide
Kristian Halvorsen

Gjenvalg
Gjenvalg
Gjenvalg
Gjenvalg
Gjenvalg

Hederstegnsråd

Ole Rud -- leder
Bjarne Kjos -- sekretær
Ole Sønju

Ikke på valg, (til 2018)
Gjenvalg, 2 år (til 2019)
Gjenvalg, 2 år (til 2019)

Huskomité (alle for 1 år)

Bernt Otto Hauglin -- leder
Jon Grette
Ottar Bergli
Marit Solberg

Gjenvalg
Ny
Gjenvalg
Gjenvalg

Valgkomitéen

Kåre Selvik -- leder
Ingrid Børnstad
Frøydis Christoffersen

Ny, 2 år (til 2019)
Ikke på valg, (til 2018)
Ny, 2 år (til 2019)

Røyken Historielags Hederstegn 2017

Det er også i år funnet en verdig kandidat til Røyken Historielags hederstegn. Historielagets Hederspris går til Arne Myrvang for stor og allsidig innsats for Røyken Historielag.

Årets kandidat er relativt fersk i historielagets aktiviteter, men han har gjort en stor innsats på flere felt de siste 14/15 år.

Arne Myrvang, ble valgt inn i komiteen for «Slekts- og gårdshistorie» i 2003, og har derved hittil 14 år i komiteen.

I 2010 ble han valgt til leder. Slekts- og gårdshistoriekomiteen er en av to komiteer som har størst oppmøtevirksomhet, ved at de møtes hver torsdag, de fleste måneder i året. Her har Arne, som nestoren i nåværende komite, gjort en fantastisk innsats, som i seg selv kunne gi grunnlag for en hederspris.

Arne har i tillegg vært med i Bygdemagasinkomiteen i de siste 10 år, eller for de siste 20 Bygdemagasinet. I 2014 tok han over som redaktør av Bygdemagasinet.

Arne er også alltid positiv hvis det er andre arrangementer som trenger bistand, og han har i en del år vært, og er, bud for lagets skrifter i Nærsnes.

Arne Myrvang er på bakgrunn av ovenstående en meget verdig kandidat til å motta Røyken Historielags hederstegn.

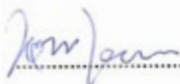
Det ble også utdelt blomster som takk for innsatsen til Bjarne Kjos og Kåre Selvik.

Erik Ask informerte om prosjektet **Skipperstua** i Hyggen. Det er gjort en avtale med Historiegruppa i Hyggen og Røyken Historielag om restaurering og vedlikhold av skipperstua

Per Olav Berg informerte om Isstaben i Nærsnes. Det skal bygges en modell av et islager i Nærsnes, mer informasjon om dette arbeidet kommer senere.

Så kom høydepunktene fra kjøkkenet med deilige vaffer og kaffe.

Etter årsmøte og kaffen, fortalte Henrik Svensen, professor i geologi og røykenbøring, om Røykens historie de siste 500 millioner år.

Jørn Jensen

Kjell Jørgensen.

Arne-Edvard Torvbråten

Referent.

ÅRSBERETNING RØYKEN HISTORIELAG 2016

Styret

Styret har i perioden bestått av:

Kåre Selvik	leder
Bjørn Auke	nestleder
Arnulv Solberg	kasserer
Bernt Otto Hauglin	sekretær
Inger-Lise Aabye	styremedlem
Morten Fleischer	varamedlem
Arne -Edvard Torvbråten	varamedlem
Per Olav Berg	varamedlem

Revisorer:

Harald Melvold, Martin Aasgaard

Valgkomité:

Bjarne Kjos(leder), Per Olav Berg, Ingrid Bjørnstad

Medlemmer

Vi har pr. 31.12.16 670 medlemmer, derav ca 25 nye vervet på slutten av 2016. Disse betaler medlemskontingent fra 2017.

Medlemskap

Røyken Historielag er medlem av Landslaget for lokalhistorie. Kontingenten for medlemskap er kr.13,- pr. medlem. Landslaget ordner med bl.a. skattefritak ved bidrag og momsrefusjon ved innkjøp. Kåre Selvik er varamedlem til styret i landslaget.

Styrets arbeid

Det har i 2016 vært avholdt åtte styremøter og 73 saker er behandlet.

I forbindelse med historielagets 50 årsjubileum er det gjennomført en rekke arrangementer:

- Meget vellykket jubileumsfest på BIF huset i Bødalen 20. januar med 100 deltagere.
- Isdag på Ramton 21. februar i flott vintervær. Demonstrasjon av isskjæring vakte stor interesse.
- Byggedag på Hernestangen 4-5 juni, også i fint vær med årets første jordbær!
- Tur med veteranbuss «Røyken Rundt» 28. august som også ble meget vellykket. Det var stopp en rekke steder med foredrag .
- Oldtidsmasjen ble arrangert for 27. gang med 65 deltagere, mange nye og unge deltagere.
- Stand på julemarkedet i Sekkefabrikken 4.12. vakte stor interesse, og medlemmer ble vervet
- Skoleprosjektet «Røyken forteller» for 4.klassinger ble videreført.

- En modernisert hjemmeside er introdusert, og Facebook siden er fulgt opp.
- Det er innledet samarbeid med Hyggen/Jerdal historiegruppe om restaurering av «Skipperstua».
- Styret har nedsatt en arbeidsgruppe med oppdrag å utvikle en strategi for lagets virksomhet i fremtiden
- Røyken formannskap har bestemt at kommunedelplanen for kulturminner og kulturmiljøer skal vedtas som en temaplan. Kommunen har satt ned ei arbeidsgruppe som skal utarbeide et forslag til en slik plan. Kåre Selvik er Historielagets representant i gruppa.

Økonomi.

Regnskapet for 2016 viser et overskudd på kr. 3.889, en nedgang på ca kr. 100.000 fra foregående år (2015 hadde med en gave på Kr 150.000)

Driftsinntektene beløper seg til kr. 401.500. Driftskostnadene utgjør kr. 401.000. Renteinntektene er kr. 3.434.

Vi mottok i 2016 kr. 4.030 som minnegave ved Jorunn Dambos bortgang. Gaven avsettes som fond for senere å finne et tjenlig formål. Historielaget har gjennom de senere år mottatt ca. kr. 167.000 i gaver fra nåværende og tidligere medlemmer.

De største inntekstpostene er medlemskontingent med kr. 184.800 og leieinntektene på Kornmagasinet med kr. 88.200. Vi har hatt ca 120 utleiedager i 2016, dette er 20 dager færre enn foregående år.

De største kostnadene gjelder produksjon av Årbok og Bygdemagasinene med ca. kr.88.300. Gjennomføringen av arrangementene i jubileumsåret endte med en netto kostnad på kr. 26.300. Det er kun utført løpende vedlikehold på lagets bygninger.

Forsikringene utgjør kr. 30.500. Lagets bygninger er fullverdiforsikret, også for husleietap i 36 måneder for Kornmagasinet. Inventar og annet løsøre er forsikret for totalt ca. 3 mill. kroner. Likviditeten er god. Ved årsskiftet hadde vi ca. kr. 682.000 i bank og kasse. Laget hadde ved årsskiftet ca. kr. 25.000 i kortsiktig gjeld. Det henvises til lagets årsregnskap med noter.

Medlemsmøter og arrangementer

- Den tradisjonelle dugnadsfesten ble avholdt på KM 5.februar.med god deltagelse.
- Årsmøtet 2016 ble avholdt 10.mars med Rolf «Mulen» Karlsen som foredragsholder.
- Som vanlig ble Gjellumstua holdt åpen på søndager juni-august. Her viser vi også frem låven med div. gjenstander samt den nye plattingen med jordbruksredskaper.
- Historielaget hadde stand under «Røykenmila» 4.september. Laget fikk kr 8.000 som en del av overskuddet på arrangementet.
- Fellesmøte med Vollen Historielag 15. september.
- Høstmøtet ble avholdt 13.oktober med foredrag av Jan Richardt fra Hurum Historielag.
- Julemøtet ble avholdt 1. desember med Jan Erik Ask som foredragsholder.

Oldtidsveien

Etter avtale med Røyken Kommune er den årlige rapporten sendt inn, med bemerkninger fra rodeleiderne. Kontaktperson i kommunen er Cato Steinsvåg.

Siriplassen på vei ned mot Slemmestad er ikke ryddet opp av Viken skog. Viken skog skal ta ut tømmer i Bø Nordmark de nærmeste ukene, og er dermed i området. Her regner vi med at kommunen tar kontakt og følger opp.

Sti ved Heimansbakken i Slemmestad sklir ut, og må settes i stand. Bøkleivene ved ungdomsskolen er videreført. Noe merking og kvisting er gjort av rodeledere. Dette er den enkelte rodeleders ansvar.

Jettegropa ved Syltingli må pusses opp. Vi tar kontakt med eier.

Kyststien 2016

Etter at det for to år siden kom opp ei vindeltrapp i det gamle fabrikkområdet, som gir adgang til stien over Tåjeåsen, er det mange som har tatt denne stien i bruk. Kommunen vil nå forsøke å få til avtaler med Norcem og DNB for å få formalisert denne traséen, slik at den kan merkes.

Trappa ved Slemmestad sentrum, som i mange år har vært i elendig forfatning, er nå reparert og sikret.

I naturvernområdet i Oddemarka er det nå foretatt uttak av gran, og langs stien her er det nå åpent og fin utsikt over sjøen.

Formannskapet har igjen vedtatt å igangsette detaljregulering av kyststien gjennom Grunnvik, og har nå engasjert et konsulentfirma for utredning og regulering. Vi håper at dette kan gjennomføres slik at traséen kan tas i bruk fra neste sesong. Det er nå gått 12 år uten en sammenhengende kyststi langs Oslofjorden.

Vi arbeider med å få fremført stien innerst i Nærnesbukta over Propsen. Det er nå greit å gå der, men vi har foreløpig ikke fått avklart hele traséen med grunneier.

Vi har fått en ryddesag av kommunen, og denne er til god hjelp for å holde stien åpen og ryddig.

Vi har ryddet for kvist og vindfall, merket og satt opp skilt, og har nedlagt ca. 160 timer på kyststien i 2016.

Museumskomiteén

Museumskomiteen har i dag 7 faste medlemmer som møtes torsdag formiddag enten på Kornmagasinet eller på Hernestangen. Møtene starter alltid opp en med hyggelig prat og kaffe/ kaker før arbeidet settes igang.

Vårt ansvar er, som det fremgår av navnet, å ta vare på våre museumsgjenstander som er fordelt på tre steder – Kornmagasinet, Gjellumstua og låven på Hernestangen.

Vi har i dag vel 2.200 gjenstander som inngår i samlingen og de fleste er nå registrert, merket og fotografert.

På Kornmagasinet har vi laget adskilte rom med temaer som butikk, kammers, håndarbeid, kjøkken, krigsmateriell og våpen, isdrift, snekkerbu og smed og tilslutt skolemateriell.

De to siste årene har vi i samarbeid med Røyken kommune og «Den Kulturelle Skolesekken» startet et opplegg som heter «Røyken forteller», for alle skoleklasser på 4 trinn i kommunen.

Høsten 2015 startet opplegget på Kornmagasinet med opplæring i Røykens historie og omvisning i museet. Formidlingen har to nåværende/tidligere lærere som er medlem i laget/ museumskomiteén tatt seg av. Dette har vært vellykket og opplegget har fortsatt høsten 2016 også.

I tillegg har trinn 2 startet med et opplegg på Hernestangen. Denne delen har museumskomiteén og en tidligere lærer stått for. Dette har også vært vellykket. Klassene får med dette

en halv dag på Kornmagasinet og uken etter det samme på Hernestangen. Vel 300 elever har sist høst fått lære mye om Røyken. Tilbakemeldingene fra skolene har vært svært positive.

Vi trenger flere medlemmer til museumskomitéen, gjerne med litt datakunnskap, eller noen som har lyst til å være med å bygge opp våre museer. Styret har stort sett tatt ansvar for å holde Gjellumstua og låven på Hernestangen åpen hver søndag i sommer månedene, mens Museumskomitéen står for drift og vedlikehold som krever litt arbeid hele året igjennom. Komiteen har i høst hatt studietur til Halden og Fredrikstad som ga god inspirasjon og faglig påfyll.

Vi har i første halvår 2016 nedlagt 550 dugnadstimer og i siste halvår brukt 340 timer – det vil si at vi har hatt et hektisk år med totalt 890 timer for laget.

Komiteen har berget gjenstander fra 3 låver i Røyken som skulle rives og fått plassert en del store gjenstander på vårt nye lager på låven i Prestegården. Røyken Historielag har leid kjørebua i låven (ca 120m²) for 5 år av Opplysningsvesenets fond som eier låven og Prestegården i Røyken.

Bygdemagasinet

Bygdemagasinet redaksjon har i 2016 bestått av Bjørn Fossnes, Kjell Jørgensen, Rolf Karlsen og Arne Myrvang, med sistnevnte som leder.

Bygdemagasinet har som vanlig kommet ut med to utgaver i løpet av året, nr 69 i mai og nr 70 i november.

Stofftilgangen til disse to utgavene har vært god, men det skyldes for en stor del et par trofaste bidragsytere. Røyken Historielag har 670 medlemmer, og vi er overbevist om at mange sitter inne med interessant lokalhistorisk stoff som utvilsomt vil være verd å publisere i Bygdemagasinet. Ta kontakt!

Slekts- og gårdshistoriekomitéen

Slekts- og gårdshistoriekomitéen har i 2016 bestått av Odd Arne Svendsrud, Jorunn Dambo, Anne E. Myrvang, Ragnar Ølstad, Jan Ølstad, Kjell Nergaard, Tone Stokker Martinsen og Arne Myrvang. Sistnevnte er komitéleder.

Komiteens mangeårige medlem Jorunn Dambo gikk dessverre bort 3. juli. Selv om hun på grunn av sykdom ikke var aktiv de siste årene, var hun i mange år en ressursperson for gruppa. Se forøvrig minneord i Bygdemagasinet nr 70, november 2016.

Komiteen har i 2016 hatt møter på Kornmagasinet stort sett hver mandag mellom kl 18:00 og 20:00. I 2017 vil vi flytte samlingene våre til torsdager med samme klokkeslett.

Arbeidet har også i år vesentlig bestått av transkripsjon av kirkebøker.

Det transkriberte materialet korrekturleses og legges inn i et dataprogram spesielt utviklet for formålet, og oversendes Digitalarkivet. Dette arbeidet er en del av en nasjonal dugnad som har pågått i mange år over hele landet. Materialet legges ut i søkbar form på Digitalarkivets hjemmesider (*Arkivverket.no, klikk arkfane Digitalarkivet, klikk arkfane Finn kilde, og skriv Røyken i søkefeltet for fritekst*). Der finnes, foruten kirkebøkene, mye interessant historisk materiale fra Røyken, både i skannet og i søkbar form.

I 2016 har komitéen på det nærmeste sluttført transkripsjonen av døypte i Røykens Ministerialbok nr 5 (1833 – 1856). Innførslene i denne er fortløpende blitt korrekturlest, og det ferdige materialet vil bli oversendt Digitalarkivet i løpet av etter vinteren.

I tillegg er et komitémedlem i skrivende stund godt i gang med transkribering av konfirmerte i Røykens Ministerialbok nr 4 (1814 – 1832). Det transkriberte materialet fra denne er også fortløpende blitt korrekturlest.

Ta gjerne kontakt dersom du har lyst til å delta i dette arbeidet. Se kontaktinfo på historielagets hjemmesider historielaget.no

Årbokkomiteen

Komiteen har i 2016 bestått av fire personer, redaktør Bjarne Kjos, Terje Martinsen, Jørn Jensen og Inger Drengsrud Førde.

Grafisk designer Vemund Tollefsen har også i år stått for utformingen av årboka.

Inger Drengsrud Førde skrev en omfattende artikkel om Brøholtholmen, Jørn Jensen skrev om «Familien Pettersen på Spikkestad» fra midten av 1800-tallet og fremover. Terje Martinsen hadde to artikler om «Eierskifte og nybygg på Hotvedt - verdier», og «Fattigdom og elendighet på Brøholtstranda på slutten av 1800-tallet».

Av bidragsytere fra historielaget utenfor komiteen skrev Kåre Selvik om «Skarpseilere fra Nærnes», Bernt Otto Hauglin reiseskildringer med «F - 183» og Svein E. Majerberget om sommerhalvåret og vinterhalvåret på landsbygda.

I tillegg hadde vi to artikler fra bidragsytere utenfor historielaget, en ekstra takk til disse. Den første er en stor artikkel om jakthistorier i Årosområdet på slutten av 1800-tallet, skrevet ned og illustrert tidlig på 1900-tallet av Jens Berntsen Follestad og tilrettelagt for historielaget av hans barnebarn Arild Follestad.

Den andre artikkelen er skrevet av Håvard Kilhamn om «Årstidsvariasjoner i fødsler og konsepsjoner 1705-1730».

Årboka ble som vanlig planlagt ferdig levert fra trykkeriet til midten av november, så stoffet måtte være ferdig redigert fire uker før dette. For å få til dette måtte førsteutgaven av stoffet leveres ca 1. september, deretter ble det korrekturrunder, og for enkelte møter med Vemund Tollefsen, hvor man fikk den endelige utformingen av stoffet. Komiteen hadde ett møte, mens mesteparten av behandling gikk via mail og telefon.

Kjell Jørgensen har som tidligere bidratt med utvalg av bilder fra historielagets samling, samtidig som han har skannet, behandlet og videresendt bilder som var utlånt av informanter. Resultatet ble en årbok på 120 sider, som ble levert Kornmagasinet 17. november.

I årets årbok skaffet Per Olav Berg annonser til fire sider i årboka og dette ga et pent tilskudd til finansiering av årboka.

Huskomitéen

Komitéen har ansvaret for drift og vedlikehold av Kornmagasinet (KM) og Gjellumstua, og har i perioden bestått av Marit Solberg, Jens Sundby, Ottar Bergli og Bernt Otto Hauglin.

Avtalen med Røyken kommune angående parkeringsplassen er fortsatt ikke fulgt opp av kommunen.

Det har vært et stille år med kun rutinemessig aktiviteter fra komitéen. Vinduer har vært vasket og det er ryddet grus og kvist rundt KM.

Gressklippingen ble i 2016 utført av Andrzej Ziecklikowski, den nye eieren av huset til Einar Solberg. Dette har fungert bra, han følger godt opp med klipping og stell hele sommeren. Det er gjort avtale også for 2017. Klippeutstyret oppbevares i hans garasje som før. Service på utstyret er sponset av Wear Maskin, stor takk for det!

Innvendig gulvmaling og utvendig maling er utsatt til sommeren 2017

Både Kornmagasinet og Gjellumstua er i god stand.

Arrangementskomitéen

Medlemmer av komitéen i 2016 har vært Anne Viken, Frøydis Heimdal, Inger Graff, Ingunn Bergem, Laila Bjerknes, Kari og Edgar Jensen og Marit Solberg(leder). Komitéen har nå lagt bak seg jubileumsåret som også har vært spesielt arrangementsmessig.

Komitéen har hatt ansvaret for mat og drikke og pynting til følgende arrangementer: 20. januar jubileumsfest, 11. februar isskjæring, 10. mars årsmøte, 4. og 5. juni familiedager på Hernestangen, 15. september fellesmøte med Vollen Historielag, 13. oktober høstmøte og 1. desember julemøte.

En stor takk til kommunen for at vi fikk benytte en restaurert hovedbygning på Hernestangen til kjøkken og kafé under familiedagene 4. og 5. juni.

Vil også nevne at medlemmer og ikke medlemmer har møtt opp i hopetall til alle arrangementene.

Komitémedlemmene takkes for godt gjennomført samarbeid i 2016.

Røykenkalenderen

I samarbeid med Lions Røyken er det laget og trykket 1000 eksemplarer av Røykenkalenderen for 2017. Dette er kalender nr. 12 i rekken. Kalendrene deles likt mellom Lions og Historielaget og selges for kr 100 pr stk. Noen av de overskytende kalendere vil bli delt ut gratis som en reklame for historielaget.

Røyken Historielag - Resultatregnskap 2016

	Note nr.	2016	2015	Budsjett 2016
Driftsinntekter:				
Medlemskontingent		184 802	186 900	190 000
Leieinntekter Kommunemagasinet		88 200	106 640	120 000
Godtgjørelse kyststi/oldtidsvei		18 500	18 224	17 000
Inntekter arrangementer		2 340	2 200	10 000
Salg av bøker og kalendere		27 652	20 506	25 000
Annonseinntekter		30 000	0	0
Andre inntekter	1	52 046	181 571	53 000
Sum driftsinntekter:		401 540	516 041	415 000
Driftskostnader:				
Lønnskostnader				
Lønnskostnader		5 450	0	0
Sum lønnskostnader		5 450	0	0
Øvrige driftskostnader				
Årbøker		48 299	43 699	55 000
Bygdemagasinet		40 002	36 784	35 000
Strøm og kommunale avgifter	2	23 773	23 486	30 000
Reparasjon og vedlikehold	3	10 316	103 724	80 000
Renhold		44 232	40 778	35 000
Kontingenter		11 163	9 361	10 000
Annonser og reklame		39 233	21 248	30 000
Diverse kontorutgifter	4	37 252	35 805	25 000
Forsikringer		30 496	30 167	30 000
Møter og tilstelninger		40 209	17 641	55 000
Andre driftskostnader	5	70 659	58 277	30 000
Sum øvrige driftskostnader		395 634	420 970	415 000
Sum driftskostnader		401 084	420 970	415 000
Driftsresultat		456	95 071	0
Finansinntekter:				
Renteinntekter bank		3 434	8 001	10 000
Sum finansinntekter		3 434	8 001	10 000
Årsresultat		3 890	103 072	10 000

Røyken Historielag - Balanse pr. 31.12.2016

Elendeler:	Note nr.	2016	2015
Anleggsmidler			
Kommagasinet		1	1
Gjellumstua og laftet hus på Hemestangen		1	1
Museumsgjenstander, gaver og lignende		250 000	250 000
Inventar		1	1
Sum anleggsmidler		250 003	250 003
Omløpsmidler:			
Kortsiktede fordringer			
Kundefordringer		15 000	0
Sum kortsiktede fordringer		15 000	0
Bankinnskudd / kontantkasse:			
Særvilkårskonto		639 673	708 555
Konto for medlemskontingent		37 607	23 742
Kontanter		4 508	3 989
Sum bankinnskudd og kontanter		681 788	734 286
Sum omløpsmidler		696 788	734 286
Sum eiendeler		946 791	984 289
Gjeld og egenkapital:	Note nr.	2 016	2 015
Egenkapital			
Oppskrivningsfond	6	250 003	250 003
Hans Graff minnefond		8 062	8 062
Barbro Slåtts gavefond		150 000	150 000
Jorun Dambos minnefond		4 030	0
Fri egenkapital	7	508 936	489 076
Sum egenkapital		921 031	897 141
Annen kortfristig gjeld			
Forskuddsbetalt medlemskontingent		900	300
Leverandørgjeld		24 860	36 848
Forskuddsbetaling på kyststie		0	20 000
Komm. støtte til 50-årsjubileum 2016		0	30 000
Sum annen kortfristig gjeld		25 760	87 148
Sum egenkapital og gjeld		946 791	984 289

Røyken, 18. februar 2017

Kare Selvik
Styrets leder

Bjørn Auke
Nestleder

Bernt Otto Hauglin
Sekretær

Inger-Lise Aabye
Styremedlem

Arnulf Solberg
Kasserer

Røyken Historielag, noteoversikt til regnskapet for 2016

		2016	2015
Note nr. 1	Andre inntekter:		
	Momsrefusjon	22 271	18 163
	Diverse inntekter	25 745	13 408
	Gaver	4 030	150 000
		52 046	181 571
Note nr. 2	Strøm og kommunale avgifter:		
	Renovasjon, vann og avløp	4 534	3 821
	Strøm	19 239	19 665
		23 773	23 486
Note nr. 3	Reparasjoner og vedlikehold		
	Rep. og vedlikehold	8 975	12 926
	Rep. og vedl. hold Hemestangen	1 341	90 798
		10 316	103 724
Note nr. 4	Diverse kontorutgifter		
	Kontorrekvisita og EDB-kostnader	7 185	6 724
	Diverse utgifter	1 842	1 546
	Telefon	14 322	13 603
	Porto	13 903	13 932
		37 252	35 805
Note nr. 5	Andre driftskostnader		
	Utgifter innbrudd/brannalarm	4 658	4 658
	Utgifter brøyting og stroing	7 750	7 625
	Utgifter Kommagaset	2 756	2 445
	Småanskaffelser	24 337	23 187
	Bilgodtgjørelse	10 000	8 415
	Bank og kortgebyr	1 892	1 478
	Leieutgifter	3 956	2 868
	Gaver	3 310	7 601
	Kursutgifter	12 000	0
		70 659	58 277
Note nr. 6	Oppskrivingsfond		
	Kommagaset	1	1
	Gjellumstua og laftet hus på H.tangen	1	1
	Inventar	1	1
	Museumsgjenstander, gaver og lignende	250 000	250 000
		250 003	250 003
Note nr. 7	Fri egenkapital		
	Fri egenkapital pr. 01.01.	639 076	536 005
	Årsresultat	3 890	103 071
	Oppløst forsk. bet. Kyststrapp	20 000	0
	Avsatt til Barbro Slåtts gavelfond	-150 000	-150 000
	Avsatt til Jerun Dambos minnefond	-4 030	0
		508 936	489 076

Røyken Historielag Budsjett 2017

	Budsjett 2016	Regnskap 2016	Budsjett 2017
Driftsinntekter:			
Medlemskontingent	190 000	184 800	205 000
Leieinntekter Kornmagasinet	120 000	88 200	105 000
Tilskudd fra Røyken kommune	17 000	16 500	19 000
Inntekter arrangementer	10 000	2 340	25 000
Salg bøker, kalendere etc.	25000	27 652	30 000
Tilsk. 50 års jubileum	30000		
Andre inntekter	53 000	82 048	73 000
Sum driftsinntekter:	445 000	401 540	457 000
Driftskostnader:			
Lønnskostnader			
Diverse lønnskostnader	0	5 450	7 000
Sum lønnskostnader	0	5 450	7 000
Øvrige driftskostnader			
Årbøker	55 000	48 299	50 000
Bygdemagasinet o.a.	35 000	40 002	40 000
Strøm og kommunale avgifter	30 000	24 086	35 000
Reparasjon og vedlikehold	80 000	47 062	80 000
Renhold/renovasjon	35000	44232	40000
Skipperstua/Isminne (30+20)	70 000	26 365	50 000
Kontingenter	10 000	11 163	10 000
Annonser og reklame	30 000	42 455	35 000
Diverse kontorutgifter	25 000	37 252	25 000
Møter og tilstelninger	15 000	11940	15 000
Forsikringer	30 000	30 496	30 000
Andre driftskostnader	30 000	32 283	40 000
Sum øvrige driftskostnader	445 000	395 635	450 000
Sum driftskostnader	445 000	401 085	457 000
Driftsresultat	0	455	0
Finansinntekter:			
Renteinntekter bank	7500	3 434	3 000
Sum finansinntekter	7500	3434	3000
Årsresultat	7 500	3 889	3 000
31012017			

Et skolebilde

Er det noen som kjenner igjen foreldre/besteforeldre her? Ta gjerne kontakt med Bygdemagasinet's redaksjon for å få oversendt bildefila som har bedre kvalitet enn hva som kommer fram her

Nytt medlem fra Åros,
Arve Hansen, har gitt
meg dette bildet. Det står
ingen ting på det. Det
kan muligens være tatt
utenfor gamle Fryden-
lund skole? Det hadde
være morsomt om noen
kunne noe om det.

Vennlig hilsen
Liv Davidsen